

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE

Obchodná fakulta

Evidenčné číslo: 102003/B/2023/36122176490452996

**Limitovanie byrokracie ako nástroj na podporu
podnikateľského prostredia**

Bakalárska práca

2023

Aneta Čukanová

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE

Obchodná fakulta

**Limitovanie byrokracie ako nástroj na podporu
podnikateľského prostredia**

Bakalárska práca

Študijný program:	medzinárodné podnikanie
Študijný odbor:	ekonómia a manažment
Školiace pracovisko:	katedra medzinárodného obchodu
Vedúci záverečnej práce:	Ing. Lucia Khúlová, PhD.

Bratislava 2023

Aneta Čukanová

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že záverečnú prácu som vypracoval samostatne a že som uviedol všetku použitú literatúru.

V Bratislave dňa

.....

Aneta Čukanová

Pod'akovanie

Touto cestou by som sa chcela pod'akovať Ing. Lucií Khúlovej, PhD. za odbornú pomoc, cenné rady a usmernenie pri písaní mojej práce.

ABSTRAKT

ČUKANOVÁ, Aneta: *Limitovanie byrokracie ako nástroj na podporu podnikateľského prostredia* – Ekonomická univerzita v Bratislave. Obchodná fakulta; Katedra medzinárodného obchodu. Vedúca záverečnej práce: Ing. Lucia Khúlová, PhD. Bratislava: OF, 2023, 43 s.

Záverečná práca je vypracovaná na tému limitovanie byrokracie ako nástroj na podporu podnikateľského prostredia. Cieľom záverečnej práce je špecifikovanie miery byrokracie v rámci podnikateľského prostredia na Slovensku z hľadiska času a porovnanie daňovo-odvodového zaťaženia pre samostatne zárobkovo činné osoby na Slovensku s vybranými krajinami. Práca je rozdelená do 3 kapitol. Obsahuje 3 grafy a 1 tabuľku. Prvá kapitola je zameraná na opísanie súčasného stavu danej problematiky doma a v zahraničí a na teoretické vymedzenie pojmov byrokracia, podnik, typológia podnikov, podnik živnostníka a zákon proti byrokracií. Druhá kapitola vymedzuje cieľ, metodiku a metódy skúmania záverečnej práce. Tretia kapitola sa venuje hodnoteniu podnikateľského prostredia na Slovensku, byrokratického indexu Slovenska a komparácií daňovo-odvodového zaťaženia samostatne zárobkovo činných osôb na Slovensku s vybranými krajinami. Výsledkom záverečnej práce je poukázanie na celkový dopad byrokratického zaťaženia na podnikanie a interpretácia porovnania medzi vybranými krajinami.

Kľúčové slová: byrokracia, byrokratické zaťaženie, podnikanie, podnikatelia, živnostníci

ABSTRACT

ČUKANOVÁ, Aneta: *Limiting bureaucracy as a tool to support the business environment* - University of Economics in Bratislava. Business Faculty; Department of International Trade. Supervisor of the final thesis: Ing. Lucia Khúlová, PhD. Bratislava: OF, 2023, 43 p.

The final thesis is developed on the topic of limiting bureaucracy as a tool to support the business environment. The aim of the final thesis is to specify the level of bureaucracy within the business environment in Slovakia in terms of time and to compare the tax burden for self-employed persons in Slovakia with selected farmers. The work is divided into 3 chapters. It contains 3 graphs and 1 chart. The first chapter is focused on describing the current state of the given issue at home and abroad and on the theoretical definition of the terms bureaucracy, enterprise, typology of enterprises, sole proprietorship and the law against bureaucracy. The second chapter defines the goal, methodology and research methods of the final thesis. The third chapter is devoted to the evaluation of the business environment in Slovakia, the bureaucratic index of Slovakia and comparisons of the tax burden of self-employed persons in Slovakia with selected economic entities. The result of the final thesis is pointing out the overall impact of the bureaucratic burden on business and interpreting the comparison between the selected countries.

Keywords: bureaucracy, bureaucratic burden, business, entrepreneurs, self-employed

Obsah

Úvod	8
1 Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí	9
1.1 Vymedzenie základných pojmov	12
1.1.1 Byrokracia	12
1.1.2 Charakteristika podniku a jeho typológia	16
1.1.3 Podnik živnostníka	19
1.2 Zákon proti byrokracií	20
2 Cieľ práce, metódy skúmania	23
3 Výsledky práce a diskusia	25
3.1 Podnikateľské prostredie Slovenska	25
3.2 Výsledky analýzy podnikateľského prostredia podľa GEM	25
3.4 Byrokratický index Slovenska	28
3.4 Samostatne zárobkovo činné osoby na Slovensku (SZČO)	31
3.4.1 Vývoj počtu SZČO na Slovensku	31
3.4.2 Porovnanie byrokratického zaťaženia SZČO na Slovensku so susednými krajinami	32
3.5 Diskusia	36
Záver	39
Zoznam použitej literatúry	40

Úvod

Byrokracia má veľký vplyv na udržanie ekonomického rastu a konkurencieschopnosti podnikov. Vo svojej činnosti ovplyvňuje hlavne malé a stredné podniky, ktoré citlivo reagujú na legislatívne zmeny v oblasti administratívy, ako aj zmeny v oblasti daní a odvodov. Preto je podpora a motivácia malých a stredných podnikateľov na Slovensku veľmi dôležitá.

Hlavným cieľom bude špecifikovať mieru byrokracie v rámci podnikateľského prostredia na Slovensku a porovnať daňovo-odvodové zaťaženie pre samostatne zárobkovo činné osoby na Slovensku s vybranými krajinami. Neustále zlepšovanie podmienok na podnikanie je kľúčové pre rast ekonomiky štátu, ako aj zefektívnenie administratívnej práce.

V prvej kapitole sa budeme venovať súčasnému stavu problematiky doma a v zahraničí a tomu, aký dopad má byrokracia na prosperitu štátu. Taktiež sa budeme zaoberať teoretickými poznatkami o historickom vývoji byrokracie, ako aj jej význame v modernej spoločnosti. Budeme charakterizovať pojem podnik a jeho typológiu, podnik živnostníka a zákon proti byrokracii. V druhej kapitole sa budeme venovať definícií hlavného cieľa a parciálnych cieľov, pričom budeme používať metódu literárneho rešeršu, charakteristiky a porovnania. V poslednej kapitole sa bližšie pozrieme na aktuálny stav podnikateľského prostredia na Slovensku a dôležitosť malých a stredných podnikov v ekonomike. Budeme hodnotiť podnikateľské prostredie na Slovensku a v okolitých krajinách z pohľadu analýzy GEM a byrokratického indexu. Na konci kapitoly použijeme modelový príklad na výpočet daňovo-odvodového zaťaženia SZČO na Slovensku a vo vybraných krajinách, ktoré následné porovnáme a interpretujeme výsledky.

1 Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí

Globálne ekonomiky si v dnešnej dobe zakladajú na podpore podnikania a zlepšovania postavenia podnikateľských subjektov. Napriek týmto cieľom avšak stále existujú krajiny, v ktorých dochádza k obmedzovaniu podnikateľskej slobody a podnikateľských činností, čo v konečnom dôsledku vyvoláva negatívny dopad na prosperitu štátu.¹

Ako príklad môžeme uviesť zoštátnenie súkromných podnikov vo Venezuele, čo neskôr viedlo k potravinovej kríze a nedostatku zdravotných pomôcok. Celková produkcia krajiny prudko klesla, a to vďaka cenovej politike. Keď tržby z produkcie oleja v 2014 rapídne klesli, boli prijaté opatrenia vo forme zníženia importu, čo následne zapríčinilo nedostatok na trhu.²

Aby sa ostatné krajiny svetovej ekonomiky vyhli podobnej situácii, musia klásť dôraz na skvalitnenie podnikateľského prostredia. Mimo nátlaku organizácií, ako je Svetová banka či Medzinárodný menový fond, majú na to aj inú motiváciu. Podľa Georga Gelauffa by 25 % zníženie byrokratického zaťaženia znamenalo 1,6 % zvýšeniu HDP Európskej únie³, čo na úrovni 40 – 50% daňového zaťaženia znamená výrazný benefit pre štátny rozpočet. Odborníci zdôrazňujú taktiež fakt, že Európska únia má administratívne náklady na úrovni 4% HDP, čo predstavuje obrovské plytvanie kapitálom. Aj keď produkcia súkromného sektoru by mala predstavovať len jednu tretinu HDP krajiny, toto množstvo je stále hodné zníženia. Za účelom optimalizácie prostredia pre podnikateľov každá krajina postupne zavádza odborné komisie, ktoré ho analyzujú a zverejňujú dlhodobé stratégie na jeho zlepšenie.⁴

Jedným z ďalších problémov sú výdavky na verejné obstarávanie, ktoré predstavujú pomerne vysoké percento vo väčšine krajín OECD. Ide o 10% až 15% celkového HDP

¹ ĎURANA, Radovan - Martin VLACHYNSKÝ - Jakub ZEMAN. *When Bureaucrats Cut Bureaucracy (A Slovak Example)*. In *4Liberty.eu Review* [online]. Lodz: Fundacja.Industrial, 2019, (10), 26-47. ISSN 2391-7083. Dostupné na: <http://4liberty.eu/review-10-when-bureaucrats-cut-bureaucracy-a-slovak-example/>

² BENZAQUEN, Mercy. *"How Food in Venezuela Went From Subsidized to Scarce"*. In *The New York Times* [online]. 2017, ISSN 0362-4331. Dostupné na: <https://www.nytimes.com/interactive/2017/07/16/world/americas/venezuela-shortages.html>

³ GELAUFF, George - LEJOUR, Arjan. *Five Lisbon highlights; the economic impact of reaching these targets*. In *Researchgate.net* [online]. Van Stolkweg, 2006, 123 s. ISBN 90-5833-248-9. Dostupné na: https://www.researchgate.net/publication/5007955_Five_Lisbon_highlights_the_economic_impact_of_reaching_these_targets

⁴ ĎURANA, Radovan - Martin VLACHYNSKÝ - Jakub ZEMAN. *When Bureaucrats Cut Bureaucracy (A Slovak Example)*. In *4Liberty.eu Review* [online]. Lodz: Fundacja.Industrial, 2019, (10), 26-47. ISSN 2391-7083. Dostupné na: <http://4liberty.eu/review-10-when-bureaucrats-cut-bureaucracy-a-slovak-example/>

krajiny, vynaložených na obstaranie služieb, tovaru alebo iných prác od súkromných dodávateľov. Medzi základné princípy verejného obstarávania patrí integrita, transparentnosť, spravodlivosť, efektívnosť, zodpovednosť, otvorenosť a hospodárska súťaž. Ak by sa napríklad zvýšená transparentnosť odzrkadlila vo forme zvýšenej byrokratizácie, mohlo by to znížiť efektívnosť obstarávacieho systému. Sústrediť by sa malo viac na výsledok než na proces, aby sa zamedzilo neudržateľným nákupom. Preto si musia jednotlivé krajiny dávať pozor, aké postupy pri obstarávaní zvolia. Pri zlom výbere totiž môže nastať riziko negatívnych vplyvov na ekonomický a udržateľný rast. Popri rozvojových krajinách, v ktorých bývajú najväčšie problémy s verejným obstarávaním, trpia týmto problémom aj krajiny s tradíciou Rechtsstaat. Krajiny Rechtsstaat sa vyznačujú tým, že kladú vysoký dôraz na legalizmus, čo následne odzrkadľuje činnosť vlády a spôsob, akým sa rozhoduje.⁵

Na rozdiel od právneho štátu, ktorý sa vytváral v súdnych sieňach, Rechtsstaat má svoje korene v písaní ústav. Jeho definícia vychádza z opaku absolutistického štátu s neobmedzenými právomocami zverenými výkonnej moci. Prevenciu proti absolutizmu neposkytovali súdy, ale zákonodarca. Termín Rechtsstaat sa používa hlavne vo vnútroštátnej legislatíve Nemecka v ústavnom poriadku spolkových krajín a v krajinách Európskej únie.⁶

Hlavnú úlohu zohráva právo. Slovensko v rámci svojej kultúry a administratívy takisto spadá pod túto formu zlúčenia štátnosti a práva. Byrokracia vo verejnom obstarávaní spôsobuje problémy pri hospodárskych súťažiach. Potencionálni dodávatelia sú limitovaní finančnými prekážkami aj prekážkami vstupu. Medzi tie finančné môžeme zaradiť dodatočné poplatky, podstatné sú aj kvalifikačné požiadavky a nevyhnutnosť poskytnutia vysokého množstva materiálov pred vstupom spoločnosti do súťaže. Toto predstavuje obštrukcie práve pre menšie firmy. Hlavným problémom tradície Rechtsstaat je, že sa kladie dôležitosť viac na súlad ako na výkon, čo neskôr môže predstavovať problém vo forme pasívneho plytvania zdrojmi v systéme verejného obstarávania.⁷

⁵ NEMEC, Juraj - GREGA, Matus - ORVISKA, Marta. *Over-bureaucratization in public procurement: purposes and results*. In *Public Sector Economics* [online]. 19.10. 2019, s. 2-13. Dostupné na: <http://www.pse-journal.hr/upload/files/pse/2020/2/5.pdf>

⁶ Ústavný súd. *SPRÁVA o právnom štáte prijatá Európskou komisiou pre demokraciu prostredníctvom práva (Benátska komisia) na jej 86. plenárnom zasadnutí*. (Benátky 25. – 26. marca 2011).

⁷ NEMEC, Juraj - GREGA, Matus - ORVISKA, Marta. *Over-bureaucratization in public procurement: purposes and results*. In *Public Sector Economics* [online]. 19.10. 2019, s. 2-13. Dostupné na: <http://www.pse-journal.hr/upload/files/pse/2020/2/5.pdf>

V roku 2016 boli v Slovenskej republike prijaté opatrenia týkajúce sa stimulácie podnikateľského prostredia, medzi ktoré, patria ciele ako:⁸

- Prijímanie komplexných opatrení na zníženie byrokracie pre podnikateľov.
- Vytvorenie priestoru pre systémové zlepšovanie postavenia Slovenska voči krajinám EÚ a OECD v medzinárodných obchodných rebríčkoch (napr. Doing Business).

Tieto záväzky boli bližšie špecifikované:

- a. Zníženie byrokratického zaťaženia týkajúce sa sociálneho poistenia.
- b. Zlepšenie plnenia predpisov pre podnikateľov odstránením irelevantných regulačných bariér a byrokracie, ktoré predstavujú dodatočné časové a finančné náklady.
- c. Zjednodušenie a zredukovanie času pri povoľovaní stavieb a zavedenie jednotných formulárov na kolaudácie stavebného povolenia, ktoré budú slúžiť na zlepšenie informačného systému v tejto problematike. Taktiež bol zavedený cieľ dostať Slovensko do roku 2020 na 15. miesto v Doing Business, ktoré bolo v tom čase na 33. mieste. Tento cieľ sa dostal aj do Národného plánu reforiem.

V rebríčku Doing Business sa Slovensko v roku 2019 umiestnilo na 45. mieste, čím zaznamenalo pokles o 12 priečok oproti roku 2016.⁹ Popri byrokracii Slovensko sužuje aj korupcia. Svetový index vnímania korupcie podľa údajov Transparency International Slovakia klesol začiatkom roku 2016 na 60. miesto.¹⁰ Nová protikorupčná politika za posledné roky dokázala posunúť Slovensko na 56. miesto. V boji proti korupcii boli prijaté opatrenia vo forme súdnej reformy, zvýšenia transparentnosti informácií pre verejnosť,

⁸ ĎURANA, Radovan - Martin VLACHYNSKÝ - Jakub ZEMAN. *When Bureaucrats Cut Bureaucracy (A Slovak Example)*. In *4Liberty.eu Review* [online]. Lodz: Fundacja.Industrial, 2019, (10), 26-47. ISSN 2391-7083. Dostupné na: <http://4liberty.eu/review-10-when-bureaucrats-cut-bureaucracy-a-slovak-example/>

⁹ WORLD BANK. *Ease of doing business rank*. In *Data.worldbank.org* [online], 2019 [cit. 2023-01-29]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/IC.BUS.EASE.XQ>

¹⁰ ŠÍPOŠ, GABRIEL. *INDEX KORUPCIE 2020: DOZVUKY VLÁDY SMERU STIAHLI SLOVENSKO AŽ ZA GRÉCKO*. In *Transparency International Slovensko* [online]. Bratislava, 2022, 28. január 2021 [cit. 2023-01-29]. Dostupné z: <https://transparency.sk/sk/index-korupcie-2020-dozvuky-vlady-smeru-stiahli-slovensko-az-za-grecko/>

majetkových priznaní funkcionárov, vytvorenie podmienok na lepšie monitorovanie kontroverzných podnikateľov, ako aj vysokopostavených verejných funkcionárov.¹¹

1.1 Vymedzenie základných pojmov

Cieľom tejto kapitoly je oboznámenie sa so základnými pojmami na teoretickej úrovni. Medzi vybrané pojmy patrí definícia byrokracie, podniku, typológie podnikov a v danej nadväznosti bližšie špecifikované podnikanie živnostníka.

1.1.1 Byrokracia

Slovo byrokracia je stále dôležitou a diskutovanou témou aj v dvadsiatom prvom storočí. Spája sa s ňou veľa kritiky, no niekto ju berie ako nevyhnutnú časť ľudského spolunažívania. Existujú na ňu pozitívne aj negatívne názory.

Byrokráciu môžeme charakterizovať ako spôsob organizácie ľudských zdrojov, z ktorého profitujú hlavne podniky a prináša stále viac výhod ako produkcia vytvorená prirodzene riadenou ľudskou činnosťou. Medzi túto produkciu patrí napríklad schopnosť učiť sa alebo liečiť. Tu sa dostávame k histórii vnímania tohto pojmu samotnou spoločnosťou.¹²

Byrokracia ako hierarchická štruktúra vznikla na to, aby zabránila chaosu a neporiadku pri plnení administratívnych povinností a cieľov, ktoré by mohli vzniknúť pri nesprávnej koordinácii väčšieho množstva pracovníkov. Z ľudskej náтуры už vieme, že ľudia sú náchylní k zneužívaniu svojho postavenia ako v spoločnosti tak aj v pracovnej sfére. Práve tomuto egoistickému správaniu sa byrokracia snaží zabrániť. Nie je jednoduché určiť do akej miery je byrokratické zaťaženie rozumné a efektívne pre spoločnosť a je otázkou času, keď ľudia prestanú klásť dôraz na nezmyselné pravidlá. Pravda je totiž taká, že byrokracia môže časom viesť k zamedzeniu rastu, zmeny a znižovať efektívnosť.¹³

Danou problematikou sa zaoberali, popri ďalších, autori ako George Hegel, Max Weber či Karl Marx. George Hegel bol nemecký filozof, ktorý vytvoril dialektickú schému, ktorá zdôrazňovala pokrok dejín a myšlienok od tézy k antitéze a odtiaľ k syntéze.¹⁴ Autor

¹¹ PIŠKO, MICHAL. *Slovensko sa v rebríčku vnímania korupcie zlepšilo*. In *Transparency International Slovensko* [online]. 2022, 25. január 2022 [cit. 2023-01-29]. Dostupné z: <https://transparency.sk/sk/slovensko-sa-v-rebricku-vnimania-korupcie-zlepsilo/>

¹² SKORKOVÁ, Zuzana. *Byrokracia v organizácii – jej minulosť, súčasnosť a budúcnosť*. In *Researchgate.net* [online]. 2018. 9 s. Dostupné na: www.researchgate.net/publication/322235666_BYROKRACIA_V_ORGANIZACIJEJ_MINULOST_SUCASNOST_A_BUDUCNOST

¹³ tamže

¹⁴ KNOX, T. Malcolm. *Georg Wilhelm Friedrich Hegel*. In *Encyclopaedia Britannica* [online]. 2012. Dostupné na: <https://www.britannica.com/biography/Georg-Wilhelm-Friedrich-Hegel>

Lipták, M. opisuje Hegelovu teóriu, v ktorej hovorí o byrokracii ako „všeobecnom stave“. Popisuje spoločnosť ako štruktúrovanú masu a nie náhodnú skupinu ľudí. Z počiatku to vyzerá tak, že by táto teória, zabezpečenie všeobecného poriadku, mohla byť obhajobou zostupujúcej byrokracie v Európe.¹⁵

Dôležitú funkciu v štátnej byrokracii zohráva vzdelanie, moralita, zručnosti, schopnosti a charakter.¹⁶

Naopak Marx, K. kritizujú Hegela, G., poukazuje na problematiku demokratickej spoločnosti a zložitost' byrokratického systému v Európe, tvrdí „byrokracia má štát, spirituálnu podstatu spoločnosti, vo svojej držbe; je to jej súkromné vlastníctvo“.¹⁷ Karl Marx bol nemecký filozof 19. storočia, zaoberajúci sa predovšetkým politickou filozofiou a bol známym zástancom komunizmu. Spolu s Friedrichom Engelsom bol spoluautorom Komunistického manifestu a autorom knihy *Das Kapital*, ktorá tvorila základ marxizmu.¹⁸

Hegel hovorí o dvoch spôsoboch obživy, pričom je jasné, že jeden navyšuje pred druhým. Týmito zdrojmi je štátny plat a nahromadené bohatstvo. V tomto kontexte sa upiera k štátnemu platu, pretože ten sa viac prikláňa k meritokratickej idei.¹⁹

Slovo meritokracia pochádza zo starovekého Grécka a je spojením slov „meritum“ a „krátos“, čo znamená odmena a sila. Meritokracia „ustanovuje formu vlády alebo kontroly nad verejným a inštitucionálnym životom jednotlivcov alebo sociálnych skupín, ktorých dominantné postavenie je založené na zásluhách.“²⁰

Preto je erárny plat nástroj zaisťujúci prístup do štátnej správy všetkým, bez ohľadu na majetnosť, ale na schopnosti.²¹ Tak ako v záležitosti súdnictva, zámerom štátnej správy je subsumpcia. Pri subsumpcii sa vyžaduje vertikálna hierarchická organizácia rozličných odvetví a taktiež ich deľba práca. Tento systém stavia na základoch ustálenosti verejného záujmu, jeho spokojnosť a zákonnosti v zvláštnych právach, a to tak, aby nedochádzalo k prílišnému narušeniu štátneho zriadenia a jeho princípov či pilierov. K tomu je treba

¹⁵ LIPTÁK, Michal. *Hegelova koncepcia byrokracie ako všeobecného stavu*. In *Filozofia* [online]. 2020, 75(6), 446-459 [cit. 2022-11-15]. ISSN 0046385X. Dostupné z: doi:10.31577/filozofia.2020.75.6.2

¹⁶ HEGEL, George - Wilhelm Friedrich. *Základy filozofie práva*. Praha: Academia, 1992, 378 s. ISBN 802-000 296-0.

¹⁷ LIPTÁK, Michal. *Hegelova koncepcia byrokracie ako všeobecného stavu*. In *Filozofia* [online]. 2020, 75(6), s. 447 [cit. 2022-11-15]. ISSN 0046385X. Dostupné z: doi:10.31577/filozofia.2020.75.6.2

¹⁸ FEUER, Lewis S. - McLELLAN, David T. *Karl Marx*. In *Encyclopedia Britannica* [online]. 2023. Dostupné na: <https://www.britannica.com/biography/Karl-Marx>

¹⁹ LIPTÁK, Michal. *Hegelova koncepcia byrokracie ako všeobecného stavu*. In *Filozofia* [online]. 2020, 75(6), 446-459 [cit. 2022-11-15]. ISSN 0046385X. Dostupné z: doi:10.31577/filozofia.2020.75.6.2

²⁰ Meritokracia [online]. [cit. 2023-04-03]. Dostupné z: <https://sk.economy-pedia.com/11037022-meritocracy>

²¹ tamže

správne stanoviť priority pre daný útvar, ktoré budú prispievať k jeho reprodukcií. Politológ Avineri, S. tvrdí, že vo všeobecnosti sa tento model zhoduje s ideálnym typom podľa Webera, avšak treba podotknúť, že zatiaľ čo Weber kladie dôraz na technickú špecializáciu pri štátnych úradníkoch, pomocou ktorej majú plniť isté vopred určené ciele, Hegel hovorí o subsumpcií. Jej súčasťou je úsudok a nutnosť byť oboznámený s právnymi normami a porozumieť všeobecnému záujmu. Úlohou úradníka teda nie je len expertíza v jeho oblasti, ale zdôrazňuje a kladie dôležitosť aj na štátny záujem na úrovni všeobecného, to všetko v súlade s právnymi normami.²²

Harvard Business Review v roku 2017 publikoval štúdiu, v ktorej na základe viacerých faktorov skúmali mieru byrokracie pomocou Bureaucracy Mass Index, zaujímali sa hlavne o tieto oblasti: ²³

1. Miera riadenia, celkový počet manažérov a úrovni riadenia.
2. Kvantita práce, ktorá spomaľuje rozhodovanie.
3. Množstvo času venovanému vnútorným otázkam a problémom.
4. Úroveň delegovania a zamedzovania autonómie.
5. Vzťah k riziku.
6. Stagnácia zmeny.
7. Nadmerná snaha o získavanie kontroly a vplyvu.

Tejto štúdie sa zúčastnilo 7000 uchádzačov. Celkové možné dosiahnuté body sa pohybovali v rozmedzí 20 až 100 bodov, kde výsledok pod 40 bodov ukazoval neprítomnosť byrokracie a nad 60 bodov miernu prítomnosť. Podniky, ktorých počet bodov bol pod 40 predstavovali len 1%. Výsledky boli zaujímavé v tom, že väčšina spoločností, v ktorých sa ukázala absencia byrokracie boli spoločnosti s menej ako 100 zamestnancami, predstavovali tri štvrtiny. Prieskum ukázal, že až 64 % spoločností vykázalo viac ako 70 bodov. Spoločnosti zamestnávajúce cez 5000 zamestnancov mali priemernú úroveň indexu 75 bodov. Z toho teda vyplýva, že vplyv byrokracie v čase rastie a je odolná voči externým zmenám, čo môžeme vidieť aj na rapídnom raste počtu zamestnancov v administratívnej

²² LIPTÁK, Michal. *Hegelova koncepcia byrokracie ako všeobecného stavu*. In *Filozofia* [online]. 2020, 75(6), 446-459 [cit. 2022-11-15]. ISSN 0046385X. Dostupné z: doi:10.31577/filozofia.2020.75.6.2

²³ SKORKOVÁ, Zuzana. *Byrokracia v organizácii – jej minulosť, súčasnosť a budúcnosť*. In *Researchgate.net* [online]. 2018. 9 s. Dostupné na: www.researchgate.net/publication/322235666_BYROKRACIA_V_ORGANIZACIIEJ_MINULOST_SUCASNOST_A_BUDUCNOST

sfére americkej ekonomiky od roku 1983. Na rozdiel od iných odvetví, ktoré neprekročili rastom ani 40%, sa rast v administratívnej sfére zdvojnásobil.²⁴

Byrokracia je totižto všade okolo nás. Každý jeden z nás si ňou v istom bode prešiel a pre niektorých predstavuje jediný spôsob riadenia, aký pozná, tým pádom ju ako jedinci ďalej vonkajšie expandujeme. Jeden z ďalších dôvodov podľa Hamela je, že mnoho manažérov vynaložilo príliš veľké úsilie na to, aby sa prepracovali na svoju pozíciu a vybudovali si istý status a postavenie. Je preto len logické, že sa takéhoto postavenia nechcú vzdať a nebudú podporovať návrhy na zrušenie prepojenia hodnosti a platu či titulov.²⁵ A takto vzniká začarovaný kruh byrokracie. Bolfiková hovorí: *“Očakávať, že samotná byrokracia bude hľadať spôsob ako zefektívniť svoje fungovanie a zvýšiť svoju účinnosť či zmierniť negatívne dôsledky svojej existencie a fungovania, je ilúzia, podobne ako prezentácia takých orientácií ako sú: racionalizácia, vyššia miera kontroly, intenzívne plánovanie, a pod., v konečnom dôsledku predstavujú len ďalšie pasce systému, ktorý ak by mal riešiť svoje problémy „od podstaty“, musel by najprv zrušiť sám seba...”*²⁶

Byrokracia je vcelku zložitý koncept. Rozlišujeme preto minimálne dve pohľady na jej skúmanie:²⁷

1. Prvý pohľad predpokladá, že byrokrati sú dostatočne vzdelaní na to, aby dokázali uspokojovať verejné záujmy a prijímať legislatívu, a to bez ohľadu na uspokojovanie vlastných cieľov. Dôležité pritom je aj to, aby bola legislatíva konkrétna a prístup k vláde zákona objektívny. Takisto je predpokladom informovanosť samotných voličov a ich kompetentnosť volebného výberu a orientovanie sa vo verejných záujmoch. Tento prístup má zhmotňovať efektívne fungovanie byrokracie v demokratickom systéme riadenia. Začal sa formovať už v starovekom Grécku. Medzi prvými filozofmi hlásajúcimi túto teóriu boli Platón a Confucius, neskôr ich myšlienky prevzal Weber a preniesol ich do modernej vedy.

2. Druhý pohľad vychádza z opačnej predstavy o činnosti byrokratov, ktorého sa zastáva historik a spisovateľ C. N. Parkinson. Parkinson spracoval mnoho analýz byrokratických mechanizmov a popri ďalších ekonomických analýzach dokázal, že sú to práve vlastné, egoistické záujmy, ktoré vedú byrokratov k vykonávaniu svojich funkcií.

²⁴ SKORKOVÁ, Zuzana. *Byrokracia v organizácii – jej minulosť, súčasnosť a budúcnosť*. In *Researchgate.net* [online]. 2018. 9 s. Dostupné na: www.researchgate.net/publication/322235666_BYROKRACIA_V_ORGANIZACIJEJ_MINULOST_SUCASNOST_A_BUDUCNOST)

²⁵ tamže

²⁶ tamže

²⁷ KLUS, Martin, et al. *Byrokracia a byrokratizácia vo verejnom sektore*. In *Politické vedy* [online]. 9.3. 2006. 75-82. Dostupné na: <https://www.cceol.com/search/article-detail?id=81753>

Byrokratov nazýva neefektívnymi jednotlivcami, ktorí si hľadajú iba na subjektívne záujmy a nesledujú záujmy spoločnosti.

Na odpor ku Parkinsonovej teórii sa stavia D.B Johnson, ktorý vidí problém nie v byrokratoch, ale vo verejných statkoch, hovorí: *„Zdroj byrokratických problémov nespočíva v byrokratoch, ale v podstate verejných statkov a motívoch, kontrolách a inštitúciách, ktoré v byrokracii existujú. Preto každé riešenie problémov byrokracie musí byť založené na objasnení a riešení týchto inštitúcií a motívov tak, aby rozhodnutia byrokratov vo väčšej miere slúžili verejnému záujmu“*²⁸

1.1.2 Charakteristika podniku a jeho typológia

Obchodný zákonník § 5 ods. 1 definuje podnik ako *„súbor hmotných, ako aj osobných a nehmotných zložiek podnikania. K podniku patria veci, práva a iné majetkové hodnoty, ktoré patria podnikateľovi a slúžia na prevádzkovanie podniku alebo vzhľadom na svoju povahu majú tomuto účelu slúžiť“*.²⁹

Ďalšia definícia popisuje podnik ako jednotku s právnou a ekonomickou samostatnosťou, ktorá vznikla so zámerom podnikat'. Medzi hlavné princípy podniku patrí:³⁰

- kombinácia a využitie výrobných faktorov (stroje, práca, zariadenia),
- hospodárnosť (porovnávanie efektívnosti vstupov a výstupov),
- finančná rovnováha (likvidita).

Ďalej sem môžeme zahrnúť znaky, typické hlavne pre trhovú ekonomiku, ako princíp tvorby zisku, nezávislosti a slobody, súkromného vlastníctva. Živnostenský zákon, Občiansky zákonník a osobitné predpisy rozdeľujú druhy podnikania na dve skupiny:³¹

- **Autonómne podnikateľské jednotky**, do tejto skupiny patria banky, združenia podnikov, obchodné spoločnosti, družstvá a vnútropodnikové bloky.
- **Jednotlivci** (fyzické a právnické osoby), zväčša túto skupinu predstavujú podniky vo vlastníctve jednej osoby, ide o vlastnícky oddelený a samostatný subjekt.

²⁸ JOHNSON, D. B. *Teória verejnej voľby - Úvod do novej politickej vedy*. Bratislava: SOFA, 1997. s. 270. ISBN 808-575-243-3

²⁹ § 5 ods. 1 zákona č. 513/1991 Z. z. Obchodný zákonník

³⁰ MAJDÚCHOVÁ, Helena – NEUMANNOVÁ, Anna. *Podnik a podnikanie*. 2. preprac. a dopl. vyd. Bratislava: Sprint 2, 2014, 209 s. ISBN 978-80-89710-04-1.

³¹ tamže

Typológia podnikov sa zaoberá vymedzením spoločných špecifík a množstvom typov podnikov pôsobiacich v trhovej ekonomike, ktoré triedi do samostatných skupín. Takéto triedenie, popri štatistike a nových hospodárskych politikách, využívajú aj samotné podniky na zefektívnenie vnútorných postupov a zlepšenie hospodárnosti. Podniky môžeme rozdeliť podľa nasledujúcich kritérií:³²

- právna forma,
- charakter podniku,
- vlastníctvo,
- technická a organizačná charakteristika,
- hospodárske odvetvie a sektory,
- veľkosť

Legislatíva Slovenskej republiky delí podniky podľa právnej formy na 3 skupiny:³³

- **Osobné podniky.** V rámci tejto skupiny vymedzujeme podnik jednotlivca a personálne spoločnosti. Medzi personálne spoločnosti zaraďujeme verejné obchodné spoločnosti (v.o.s.) a komanditnú spoločnosť (k.s.). Pod podnikom jednotlivca naopak rozumieme hospodáriacich roľníkov, živnostníkov a slobodné povolania, ktorí ručia za záväzky neobmedzene celým svojím majetkom a na výkon svojej činnosti nemôžu delegovať inú osobu. Vlastník je povinný sa osobne a nezastupiteľne zúčastňovať na podnikaní.

- **Kapitálové podniky.** Patrí sem spoločnosť s ručením obmedzeným (s.r.o.), akciová spoločnosť (a.s.) a jednoduchá spoločnosť na akcie (j.s.a.). Vlastníkovi nepripadá povinnosť osobnej účasti na podnikaní, do podniku vloží kapitálový vklad, taktiež môže poveriť na vykonávanie podnikateľskej činnosti inú osobu napr. konateľa alebo predstavenstvo.

- **Osobitné podniky.** Táto skupina sa vyznačuje svojimi vlastnými špecifikami, a preto tieto podniky neboli zaradené ani do jednej z predchádzajúcich skupín. Zaraďujeme sem podniky ako napr. štátny podnik, družstvo, európsku spoločnosť a pod.

³² MAJDÚCHOVÁ, Helena a kol. *Podnikové hospodárstvo*. 2. aktualizované, prepracované a rozšírené vydanie. Bratislava: Wolters Kluwer, 2020, 424 s. ISBN 978-80-571-0271-7.

³³ tamže

V tejto práci sa zameriame na vysvetlenie podniku jednotlivca, konkrétne podniku živnostníka a rozdelenie podnikov podľa veľkosti so zdôraznením na malé a stredné podniky.

Podľa veľkosti delíme podniky na tri základné kategórie:³⁴

- **malé** (menej ako 50 zamestnancov, obrat maximálne 10 000 000 eur, ročná bilancia maximálne 10 000 000 eur)
- **stredné** (menej ako 250 zamestnancov, obrat maximálne 50 000 000 eur, ročná bilancia maximálne 43 000 000 eur)
- **veľké** (viac ako 250 zamestnancov, obrat minimálne 50 000 000. eur, ročná bilancia minimálne 43 000 000 eur)

1. januára 2000 Európska komisia zmenila kategorizáciu malých a stredných podnikov (ďalej len MSP) a zaradila sem tzv. mikropodniky, čím dala príležitosť väčšiemu počtu podnikateľov na využitie štátnej pomoci a štrukturálnych fondov pre MSP. Do tejto kategórie spadajú podnikatelia, ktorí zamestnávajú nie viac ako 10 zamestnancov a majú ročný obrat maximálne 2 000 000 eur.³⁵

Vymedzujú sa nasledovné hľadiská delenia:³⁶

- **Kvalitatívne hľadisko** (spôsob predaja, zásobovanie, výskum a vývoj, manažment, financovanie a pod.)
- **Kvantitatívne hľadisko** (počet zamestnancov, postavenie na trhu, kapitál, zisk)

MSP predstavujú dôležitú úlohu v každej ekonomike. Sú schopné pružnejšie reagovať na napätie na trhu práce, vytvárajú nové pracovné miesta a pozitívne vplyvajú na nezamestnanosť aj v menej prosperujúcich regiónoch. Tvorí zdravé prostredie pre konkurencieschopnosť, čo sa ukazuje aj v makroekonomických aspektoch. MSP majú 50% podiel na hrubej produkcii a pridanej hodnote, pričom zamestnávajú 75% aktívnej pracovnej sily. Udržujú zdravé sociálno-psychologické ovzdušie a oživujú historické centrá. Ich rast a prosperita sú jednými z nevyhnutných predpokladov pre priaznivý vývoj krajiny.³⁷

³⁴ JANOVIČ, Maroš. *Definícia pojmu malý a stredný podnik* [online]. 2022, 30.6. 2022 [cit. 2023-02-20]. Dostupné z: <https://www.grantexpert.sk/definicia-pojmu-maly-a-stredny-podnik/>

³⁵ CHODASOVÁ, Alena – BUJNOVÁ, Darina. *Podnikanie v malých a stredných podnikoch*. 2. vyd. Bratislava: Ekonóm, 2008, 193 s. ISBN 978-80-225-2554-1.

³⁶ BUKOVOVÁ, Sylvia – GAJDOVÁ, Denisa – KOVALEV, Andrej. *Podnikanie v malých a stredných podnikoch: vybrané problémy*. Bratislava: Ekonóm, 2019, 252 s. ISBN 978-80-225-4610-2.

³⁷ BUKOVOVÁ, Sylvia – GAJDOVÁ, Denisa – KOVALEV, Andrej. *Podnikanie v malých a stredných podnikoch: vybrané problémy*. Bratislava: Ekonóm, 2019, 252 s. ISBN 978-80-225-4610-2.

1.1.3 Podnik živnostníka

Podnik živnostníka je na Slovensku upravený zákonom č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní v znení neskorších predpisov. Podobne ako pri podnikaní, aj pri pojme živnosť chápeme činnosť „*prevádzkovanú samostatne, vo vlastnom mene, na vlastnú zodpovednosť, za účelom dosiahnutia zisku a za podmienok ustanovených týmto zákonom*“.³⁸ Pod tento typ podnikania nezaradíme činnosti napr. advokáta, audítora, športovca, umelca, architekta a ostatné, ktoré patria pod slobodné povolania a ktoré tento zákon vymedzuje. Na získanie živnosti treba splniť všeobecné a osobitné podmienky stanovené zákonom. Medzi všeobecné podmienky patrí dovŕšenie 18 rokov života, bezúhonnosť a spôsobilosť na právne úkony. Medzi osobitné podmienky patrí odborná alebo iná spôsobilosť, ktorá je stanovená rôzne v závislosti od typu živnosti. Tieto podmienky predstavujú požiadavku praxe vykonávanú v danom odbore a kvalifikačné predpoklady na výkon činnosti. Výhodou živnostenského podnikania je nenáročnosť organizačnej štruktúry a nízka kapitálová náročnosť pri vzniku. Zisk nie je, na rozdiel od obchodných spoločností, potrebné deliť a podnikateľ má možnosť voľného rozhodovania. Taktiež nie je potrebné vytvárať štatutárne a iné orgány, maximálne určiť v ojedinelých prípadoch zodpovedného zástupcu. Na druhej strane ale vzniká obmedzenosť kapitálových zdrojov a vysoké zaťaženie či už fyzické alebo psychické. Za záväzky voči tretím osobám ručia živnostníci neobmedzene celým svojim majetkom (majetok živnosti, ale aj privátny)³⁹

Zákon podľa podmienok na odbornú spôsobilosť určuje tzv. ohlasovacie živnosti, tie sa delia na:⁴⁰

- **remeselné**, kde je potrebné mať ako dôkaz o odbornej spôsobilosti dosiahnutý určitý stupeň vzdelania v danom/príbuznom odbore, doklad o trojročnej praxi, výučný list, vysvedčenie o maturitnej skúške a pod. Zaradíme sem živnostníkov vykonávajúcich kovoobrábaciú činnosť, kamenárov, stavbárov, stolárov a pod.
- **viazané**, ktoré sú upravené osobitnými predpismi spĺňajúcimi normatívnu a informačnú funkciu. Každý typ živnosti je osobitne upravený, a ak vyžaduje odbornú spôsobilosť, v zákone je presne stanovená. Tieto podmienky platia pre masérov, elektroinštalatérov, podnikateľov v cestovnom ruchu, inžinierske práce a pod.

³⁸ § 2 zákona č. 455/1991 Z. z. o živnostenskom podnikaní

³⁹ MAJDÚCHOVÁ, Helena a kol. *Podnikové hospodárstvo*. 2. aktualizované, prepracované a rozšírené vydanie. Bratislava: Wolters Kluwer, 2020, 424 s. ISBN 978-80-571-0271-7.

⁴⁰ tamže

- **voľné**, pri tomto type nie je potrebné preukazovať osvedčenie o odbornej spôsobilosti a stačí splniť všeobecné podmienky. Patria sem činnosti zamerané na sprostredkovanie obchodu, lízingy, rozvod elektriny a pod.

Živnosti ďalej rozdeľujeme podľa charakteru činnosti. Zákon ich delí na výrobné, obchodné a poskytujúce službu. Výrobné živnosti predstavujú právo vyrábať finálny produkt alebo sa podieľať na finálnom procese. Môže sem patriť zhotovenie náradia, stojov a pod. Obchodné živnosti sú zákonom definované ako maloobchody (živnosti zameraná na kúpu a predaj tovarov konečnému spotrebiteľovi) a veľkoobchody (predaj ďalším prevádzkovateľom živností). Zaraďujeme sem aj pohostinskú činnosť. Pod živnosťami poskytujúcimi službu rozumieme podľa zákona živnosti, zamerané na prepravu osôb a tovaru, poskytovanie malého občerstvenia, ako aj údržbu vecí a opravy.⁴¹

1.2 Zákon proti byrokracií

Dňa 15. mája 2018 bol schválený Národnou radou Slovenskej Republiky zákon č. 177/2018 o niektorých opatreniach na znižovanie administratívnej záťaže využívaním informačných systémov verejnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon proti byrokracii). Účinnosť je rozložená duálne k dátumom 1. septembra 2018 a k 1. januáru 2019, a to s prihliadnutím na zmeny prijímané prostredníctvom iných právnych predpisov. Ako právny predpis je výnimočný tým, že sa v ňom nachádza len jeden paragraf, zastrešujúci viac než 100 iných právnych predpisov, ktoré dopĺňa a mení. V skutočnosti sa jedná o zmenu a doplnenie viac než sto právnych predpisov z rôznych oblastí, medzi ktorými sú napríklad správny poriadok, živnostenský zákon, zákon o Národnej banke Slovenska a pod. Zákon sa primárne venuje odstraňovaniu byrokratickej záťaže, ale nájdeme v ňom spracované aj opatrenia na ochranu osobných údajov, ktoré sú často kontroverznou témou. Napríklad pri živnostenskom zákone, kde bola dlhodobo dilema o tom, či majú Živnostenské úrady žiadať od ohlasovateľa súhlas o spracovaní osobných údajov alebo nie. Táto problematika sa upravila o ust. §46 ods. 1 a 2 tohto predpisu o písmeno g), ktoré znie: „*pripojí súhlas so spracovaním osobných údajov potrebných na účely tohto zákona*“⁴².

⁴¹ MAJDÚCHOVÁ, Helena a kol. *Podnikové hospodárstvo*. 2. aktualizované, prepracované a rozšírené vydanie. Bratislava: Wolters Kluwer, 2020, 424 s. ISBN 978-80-571-0271-7.

⁴² §46 ods. 1 a 2 zákona č. 177/2018 o niektorých opatreniach na znižovanie administratívnej záťaže využívaním informačných systémov verejnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon proti byrokracii)

V dôvodovej správe sa vysvetľuje vznik ust. 1§ zákona proti byrokracii, ktorý ruší povinnosť subjektov dokladovať skutočnosti, ktoré sú už zahrnuté v informačných systémoch verejnej správy. Odôvodňujú ho nasledovne: „*snaha o odbúranie administratívnej záťaže fyzických osôb a právnických osôb, nakoľko je neúčelné, aby orgány verejnej moci požadovali preukazovanie skutočností uvedených v dokladaných listinných výpisoch príslušných registrov, ak si tieto skutočnosti vedia samé preveriť prostredníctvom informačných systémov verejnej správy alebo sú im známe z ich úradnej činnosti. Ide o prvý krok z celého radu opatrení tzv. princípu „jedenkrát a dosť“, ktoré úrad pripravuje a bude postupne rozširovať o ďalšie údaje a skutočnosti, ktoré už občania nebudú povinní štátu dokladovať v listinnej podobe.*“⁴³

V máji roku 2021 bola schválená novela zákona č. 177/2018 Z. z. o niektorých opatreniach na znižovanie administratívnej záťaže využívaním informačných systémov verejnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon proti byrokracii) v znení neskorších predpisov. Novela bola zameraná na zjednodušenie procesov poskytovania údajov a informácií formou výpisov a potvrdení. Od 1. januára 2022 budú inštitúcie a úrady získavať informácie prostredníctvom interných informačných systémov alebo vzájomnej výmeny.⁴⁴

Novelizáciou č. 221/2019 Z. z. zanikla zákonná povinnosť pre fyzické osoby a právnické osoby predkladať orgánom verejnej moci výpisy:⁴⁵

- z obchodného registra,
- živnostenského registra,
- katastra nehnuteľností,
- registra trestov,
- výpisov z registra mimovládnych organizácií,
- potvrdenia o návšteve školy,
- potvrdenia o nedoplatkoch na sociálnom poistení,
- nedoplatkoch na zdravotnom poistení,

⁴³ Podniková revue: vedecký časopis Podnikovohospodárskej fakulty Ekonomickej univerzity v Bratislave so sídlom v Košiciach Košice: Podnikovohospodárska fakulta EU so sídlom v Košiciach, 2016. ISSN 1335-9746.

⁴⁴ SENEŠÍ, Norbert. Zákon proti byrokracii: Podnikatelia nebudú štátu predkladať doklady, ktoré už má [online]. 7.6.2021. Dostupné z: <https://www.podnikajte.sk/pripravovane-zmeny-v-legislative/zakon-proti-byrokracii>

⁴⁵ Novela zákona proti byrokracii. In Zmos.sk [online]. 27.5.2021 [cit. 2023-02-23]. Dostupné z: <https://www.zmos.sk/novela-zakona-proti-byrokracii-oznam/mid/405616/html>

- nedoplatkoch voči daňovým úradom a colným úradom a potvrdenia o dôchodkových dávkach a nemocenských dávkach.

Návrh zákona ďalej upravuje tzv. tretiu vlnu znižovania administratívnej záťaže pre fyzické a právnické osoby, kde expanduje množstvo údajov zaznamenaných v informačných systémoch vo verejnej správe. Taktiež zaniká povinnosť predkladania vybraných potvrdení a výpisov v listinnej forme. Pre podnikateľov to predstavujú hlavne výpisy ako potvrdenie o neporušení zákazu nelegálneho zamestnávania, potvrdenie o pobyte, potvrdenie o pridelení IČO, potvrdenie, že hospodársky subjekt nie je v reštrukturalizácii alebo nie je v konkurze, výpis z registra/zoznamu advokátov, výpis z centrálného registra exekúcií potvrdenia o poskytovaní pomoci v hmotnej núdzi a ďalšie.⁴⁶

⁴⁶ Novela zákona proti byrokracii. In *Zmos.sk* [online]. 27.5.2021 [cit. 2023-02-23]. Dostupné z: <https://www.zmos.sk/novela-zakona-proti-byrokracii-oznam/mid/405616/.html>

2 Cieľ práce, metódy skúmania

Hlavným cieľom bakalárskej práce je špecifikovanie miery byrokracie v rámci podnikateľského prostredia na Slovensku z hľadiska času a porovnanie daňovo-odvodového zaťaženia pre samostatne zárobkovo činné osoby na Slovensku s vybranými krajinami. Záverečná práca sa bude tak zaoberať charakterizovaním pojmu byrokracia, prečo je potrebná a zároveň, aké sú jej negatívne stránky.

K naplneniu hlavného cieľa záverečnej práce nám bude slúžiť i výskumná otázka (VO):

VO 1: Majú samostatne zárobkovo činné osoby v susedných krajinách lepšie podmienky na podnikanie ako na Slovensku z pohľadu daňovo-odvodového a byrokratického zaťaženia?

Na splnenie hlavného cieľa sme si stanovili nasledovné parciálne ciele:

- charakterizovanie významu slova byrokracia v minulosti a v súčasnosti,
- definovanie podniku a jeho typológie a taktiež podniku živnostníka a malých a stredných podnikov,
- vymedzenie legislatívnych zmien v zákone proti byrokracii a jeho vplyvu na podnikanie,
- porovnanie byrokratického indexu Slovenska s vybranými krajinami (Česká republika, Litva, Severné Macedónsko a Španielsko),
- porovnanie daňovo-odvodového a byrokratického zaťaženia samostatne zárobkovo činných osôb na Slovensku a v okolitých krajinách (Česká republika a Rakúsko),
- identifikovanie možností na zlepšenie situácie pre SZČO v aktuálnych podmienkach inflačnej krízy,

V bakalárskej práci boli na splnenie cieľov použité viaceré metódy, a to metóda literárneho rešeršu, charakteristiky a porovnávania. Pred vypracovaním tejto práce sme sa s problematikou zoznámili prostredníctvom údajov a informácií dostupných z domácich a zahraničných internetových zdrojov, publikácií a kníh dostupných v knižnici. Taktiež sme použili informácie z ekonomických časopisov a zákonov.

V teoretickej časti sme primárne využili metódu literárneho rešeršu, informácie sme čerpali zo zahraničných a domácich elektronických zdrojov, dostupnej knižnej literatúry a svetových databáz ako Svetová banka a Statista, taktiež sme použili metódu

charakteristiky na špecifikovanie podniku, typológie podniku a živnostenského podnikania, vychádzali sme z informácií uvedených v platnej legislatíve zákona č. 455/1991 Z. z. o živnostenskom podnikaní, zákona proti byrokracií a Obchodného zákonníka, ako aj informácií čerpaných z kníh a internetových publikácií.

V praktickej časti sme ako primárny zdroj použili štatistické údaje z domácich a zahraničných internetových zdrojov ako Finstat, Iness, SBA a Monitoring MSP, ktoré sme následne porovnávali medzi vybranými krajinami. Ako sekundárny zdroj sme využili literárny rešerš z domácich zdrojov. Na záver praktickej časti sme v tabuľke č.1 využili metódu komparácie na porovnanie daňovo-odvodového zaťaženia SZČO na Slovensku, v Česku a v Rakúsku.

3 Výsledky práce a diskusia

3.1 Podnikateľské prostredie Slovenska

Malé a stredné podniky tvoria na Slovensku 99,87%, a teda predstavujú drvivú väčšinu všetkých aktuálne činných podnikateľských subjektov, z čoho 8,3% majú zahraničné vlastníctvo. Treba ale spomenúť, že aj keď sa jedná o malé a stredné podniky, tie predstavujú len 2,65% a najväčší podiel tvoria tzv. mikropodniky 97,35%.⁴⁷

Pomer daňového zaťaženia práce je priveľmi vysoký a naopak majetku veľmi nízky a chýba zavedenie environmentálnych a moderných daní ako motivačných nástrojov. Systém zdaňovania zaužívaný na Slovensku, čiže progresívny, nenapĺňa ciele ako investície, výskumy či vyššie platové ohodnotenie. Práve naopak, vedie k stagnácii podnikateľov v oblasti investičných aktivít, teda vyššej pridanej hodnoty, nízkeho záujmu o realizáciu výskumov a inovácií, pretože náklady na ohodnotenie kvalitných zamestnancov by boli pre podnikateľov či investorov príliš vysoké. Preto by daňové reformy mali viesť hospodárstvo k znalostnej ekonomike a nie naopak. Tieto daňové prekážky totiž znižujú konkurencieschopnosť krajiny, a preto treba klásť dôraz na nové východiská a inovatívne riešenia.⁴⁸

Porter, M. zdôrazňuje, že úroveň dlhodobého ekonomického rastu a zabezpečenie konkurencieschopnosti priamo závisí od produktivity štátu a jeho schopnosti efektívneho využívania zdrojov.⁴⁹

3.2 Výsledky analýzy podnikateľského prostredia podľa GEM

Globálny monitor podnikania – „Global Entrepreneurship Monitor“ (ďalej len „GEM“), vznikol v roku 1997 (prvýkrát použitý v roku 1999) ako spoločná výskumná iniciatíva Babson College a London Business School. Hlavným cieľom bolo skúmať komplexné vzťahy medzi podnikaním a ekonomickým rastom.⁵⁰ Hodnotí súbor dvanástich kľúčových rámcových podmienok podnikania, tie si bližšie priblížime neskôr. Realizuje sa za pomoci dotazníku, na ktorý odpovedajú vybraní experti v danej problematike. GEM je doposiaľ celosvetovo najväčšou akademickou štúdiou v oblasti podnikania, výsledky z nej

⁴⁷ Vývoj počtu MSP. In *Monitoringmsp.sk* [online]. 2022, 2. marec 2022 [cit. 2023-01-29]. Dostupné z: <https://monitoringmsp.sk/2022/03/02/vyvoj-poctu-msp/>

⁴⁸ MHSR. *Správy o stave podnikateľského prostredia v SR* [online]. Bratislava, 2021. Dostupné na: <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/25864/1>

⁴⁹ PORTER, Michael E. *Competitive advantage of nations: creating and sustaining superior performance*. 1. rozšírené vydanie. New York: Free Press, 2011. 896 s. ISBN 978-145-165-149-2.

⁵⁰ Global entrepreneurship monitor. In *Babsoncollege.edu* [online]. Dostupné na: <https://www.babson.edu/entrepreneurship-center/thought-leadership/global-entrepreneurship-monitor/>

sa v rámci dynamiky podnikania považujú za veľmi významné a prinášajú pridanú hodnotu v oblasti postojov, podnikateľských aktivít a podnikateľského prostredia zapojených krajín. Slovensko sa do výskumu zapája od roku 2011 za pomoci podpory Fakulty managementu Univerzity Komenského, sídliacej v Bratislave. Tá sa stala národným koordinátorom tohto výskumu na Slovensku. Významným partnerom GEM je Slovak Business Agency. Medzi kľúčové rámcové podmienky pre oblasť podnikania patrí:⁵¹

- vzdelanie (základné a stredoškolské)
- vzdelanie (vysokoškolské, profesijne a odborné vzdelanie)
- kultúrne a spoločenské normy
- prístup k službám a fyzickej infraštruktúre
- transfer V & V
- trhové obmedzenia
- dynamika trhu
- prístup ku komerčnej infraštruktúre a infraštruktúre služieb
- financovanie
- vládne programy
- vládne politiky (podpora a priority)
- vládne politiky (dane, byrokracia)

Slovensko v roku 2021 prišlo so zaujímavými výsledkami analýzy. V percentuálnom rebríčku vnímania podnikateľských príležitostí Slovensko skončilo s 33,39%, čo je jedno z najnižších medzi ekonomikami úrovne B a oproti globálnemu priemeru približne polovica (55,86%). Pri miere strachu zo zlyhania sa umiestnilo za globálnym priemerom s hodnotou 42,82% oproti globálnemu priemeru 48,70%. Z daných údajov vyplýva, že podnikateľské prostredie je na Slovensku vnímané skôr pesimisticky ako optimisticky. Ukázalo sa to aj na hodnote miery podnikateľský zámerov (zahŕňa podnikateľské subjekty v štádiu vývoja alebo osoby plánujúce začať podnikat' v najbližších 3 rokoch), kde Slovensko skončilo za regionálnym priemerom na 5,29% oproti globálnemu priemeru 23,41%.⁵²

⁵¹ HOLIENKA, Marián – PILKOVÁ, Anna. Podnikateľské prostredie na Slovensku z pohľadu výsledkov GEM. In *Finančný manažér: periodikum Slovenskej asociácie finančníkov (SAF)*. Bratislava: Slovenská asociácia finančníkov, 2019, 15-23. ISSN 1335-5813.

⁵² MONITOR, Global Entrepreneurship. 2021 *Entrepreneurial Activity Review* [online]. 2021[cit.2023-01-29]. Dostupné z: <https://www.gemconsortium.org/economy-profiles/slovakia-2>

Čo sa týka makroekonomického pohľadu, počiatočná podnikateľská aktivita Slovenskej republiky výrazne poklesla v roku 2021 na úroveň 6,4 % oproti predchádzajúcemu roku 13,9 %. Možným dôvodom je aj to, že na rozdiel od iných krajín bol dopad COVID-19 na Slovensku oneskorený a celkový počet nakazených začal vo veľkom stúpať až koncom roku 2020 a pokračoval do prvej polovice nasledujúceho roku. Podnikatelia boli nútení adaptovať sa na novú situáciu spôsobenú pandémiou, zhodnotili to aj v dotazníku TEA (Total early-stage Entrepreneurial Activity), ktorý opisuje mieru obyvateľstva v produktívnom veku, ktorá riadi a vlastní podnik maximálne 3,5 roka alebo sa snaží aktívne začať podnikat'.⁵³

Respondenti potvrdili, že podnikateľské prostredie pre začínajúce podniky je menej priaznivé ako v predchádzajúcom roku 2020. Prieskum respondentov poukázal aj na značné zníženie príjmu slovenských domácností v roku 2021, zatiaľ čo v 2020 sme sa pohybovali na 12,5%, v dôsledku pandémie počet stúpol na 17,3%, čo zasiahlo aj agregátny dopyt a zaznamenala sa zmena spotrebiteľského správania. Ďalším ukazovateľom podnikateľského prostredia krajiny je ukazovateľ EBO (Established Business Ownership). EBO meria mieru populácie vo veku 18 až 64 rokov, ktorá vlastní a riadi podnik, ktorý vypláca mzdy, platy ale aj iné formy platieb svojim vlastníkom po dobu viac ako 42 mesiacov.⁵⁴

Pozitívnu správou je, že sa Slovensku darilo udržať svoju mieru EBO na rovnakej úrovni 6.5% dve po sebe idúce obdobia. Oproti ekonomikám ako je Grécko (14,7%) či susedné Poľsko (11,1%) je ale stále čo zlepšovať.⁵⁵ Odporúča sa preto nájsť spôsoby, ako podporiť rast EBO v krajine a viac sledovať jeho vývoj, pretože podniky v počiatočnom štádiu rozvoja majú tendenciu neprežiť recesiou alebo sú zaostávajúce. Tento stav kombinácií s dopadom COVID-19 môže zapríčiniť pokles úrovne v nasledujúcich rokoch. Vo svojom 2021 Entrepreneurial Activity Review GEM odporúča podporovať podnikateľskú aktivitu hlavne v rannom štádiu, ktoré je najkritickejšie, vyhne sa tým nedostatku nových podnikov a môže sa tak ľahšie dostať v blízkej dobe do etablovanej obchodnej fázy. Tento stav bude mať pozitívny vplyv ako na zamestnanosť, tak aj na spotrebiteľský výber. Slovenskí podnikatelia, avšak stále majú problém s počúvaním požiadaviek spotrebiteľa a chýbajúcu

⁵³ Entrepreneurial Activity. In *Nationalperformance.gov.scot*, [online], 5.4. 2023 Dostupné na: <https://nationalperformance.gov.scot/entrepreneurial-activity>

⁵⁴ Established business ownership rate in North America in 2022, by country In *Statista.com* [online], 23.2. 2023 Dostupné na: <https://www.statista.com/statistics/315556/established-business-ownership-rate-in-north-america/>

⁵⁵ Established business ownership rate in Europe, by country 2021. In *Statista.com* [online], 5.8. 2022. Dostupné z: <https://www.statista.com/statistics/315553/established-business-ownership-rate-in-europe/>

schopnosť prispôbiť sa trhu, preto treba túto aktivitu podnecovať. Všimnúť si to môžeme na využívaní digitálnych technológií pri predaji. V roku 2021 výsledky EBO a TEA ukázali, že ochota respondentov implementovať digitálne technológie vo svojom podnikaní v nasledujúcich šiestich mesiacoch je len 17%, najnižšia miera z ekonomík úrovne B. Ďalším dôležitým faktorom zvýšenia podnikavosti budú financie. Zlou správou je, že od roku 2020 podmienky týkajúce sa správy vecí verejných Slovenskej republiky výrazne klesajú. Podmienka Politika vlády: Podpora a relevantnosť v roku 2020 predstavovala hodnotu 3,7%. Po príchode COVID-19 v nasledujúcom roku klesla na úroveň 3.4% a obsadila 14. miesto ekonomikami úrovne B. Podmienka Politika vlády: Dane a byrokracia naopak vzrástla v roku 2021 na úroveň 3.4%, čo je ale stále relatívne málo. Podľa vyššie uvedených výsledkov teda môžeme konštatovať, že podnikatelia na Slovensku nemajú pocit, že by štát investoval do ich vývoja a vytvoril pre nich bezpečné prostredie. V časoch neistoty pandémie COVID-19 sa podnikateľské programy znížili, a aj keď boli zavedené nové politiky, boli relatívne malého rozsahu. Slovensku sa odporúča zaviesť viditeľnejšiu a silnejšiu politiku na stimuláciu a podporu podnikateľského prostredia.⁵⁶

Prieskum National Expert Survey ukázal popri spomínaných problémoch aj ďalšie oblasti, ktoré obmedzujú podnikateľské aktivity na Slovensku. Sú nimi administratívna náročnosť, byrokratické zaťaženie, regulácie súvisiace s podnikaním, problematika podnikateľskej legislatívy z hľadiska jej stability, vysoké daňové a odvodové zaťaženie podnikania či problematika súdnictva a nízka vymožiteľnosť práva. Vzdelávací systém a školstvo sú taktiež faktory, ktoré hrajú dôležitú úlohu v príprave na budúce podnikanie, na čo sa kladie čoraz väčší dôraz.⁵⁷

3.4 Byrokratický index Slovenska

Byrokratický index vznikol v roku 2016 za účelom hodnotenia legislatívnych zmien, analytiky, financovania verejného sektora a podobne. Na Slovensku ho meria Inštitút ekonomických a spoločenských analýz, skratkou Iness. Kvantifikuje byrokratickú záťaž malého modelového subjektu, ktorá po sčítaní vytvorí výsledok vo forme indexu. Index je modulovaný na príklade malého podniku, konkrétne spoločnosti s ručením obmedzeným so štyrmi zamestnancami. Spoločnosť je zameraná na kovovýrobu a ročný obrat je približne

⁵⁶ MONITOR, Global Entrepreneurship. 2021 In *Entrepreneurial Activity Review* [online], 2021[cit.2023-01-29]. Dostupné z: <https://www.gemconsortium.org/economy-profiles/slovakia-2>

⁵⁷ MHSR. *Správa o stave podnikateľského prostredia v SR*. Bratislava, 2021. Dostupné na: <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/25864/1>

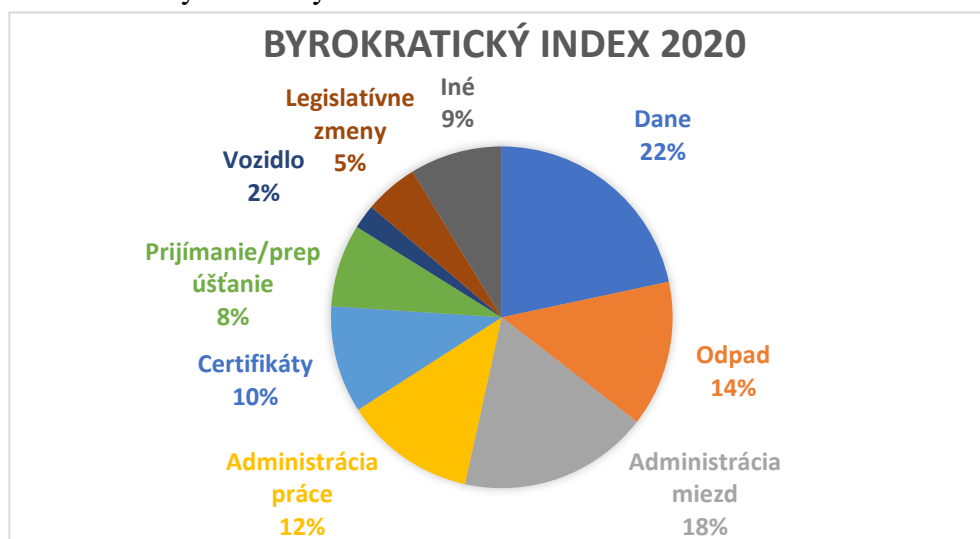
300 000 eur so ziskom 15 000 eur.⁵⁸ Metodológia výpočtu spočíva k zahrnutí všetkých administratívnych činností v oblasti daní, odpadu, administratívnych prác, miezd, certifikátov, vozidiel, legislatívnych zmien, prijímaní/prepúšťaní a iné. Výsledky analýzy zistili zlepšenie oproti predošlým rokom. Zatiaľ čo v roku 2019 malý podnikateľský subjekt bežne strávil „papierovaním“ 221 hodín ročne, v roku 2021 o 4 hodiny menej. Môžeme vidieť aj percentuálne zloženie, kde najväčšiu zložku tvorí byrokracia spojená s prevádzkou podniku, a to 47%, ďalej 39% pri zamestnávaní, 5% legislatívne zmeny a 9% ostatné dôvody spojené s byrokraciou. Užitočnou zmenou bola určite elektronizácia a digitalizácia, ku ktorej neskôr dopomohla aj pandémia COVID-19 a taktiež eliminácia počtu nevyhnutných dokumentov, práve tieto zmeny pozitívne vplývali na index. Medzi hlavné záporné faktory vo vývoji patrí neustálená legislatíva, konkrétne zmeny zákonov. Faktom je, že napríklad v roku 2019 boli zmenené tri hlavné zákony až 11-krát, pri takomto čísle je pre podnikateľov časovo náročnejšie prispôbiť sa týmto zmenám.⁵⁹ Čo sa týka administratívy pri zamestnaní, nie je povinné, aby túto činnosť spoločnosť vykonávala prostredníctvom svojich zamestnancov, konateľov či spoločníkov, podnik sa môže rozhodnúť vykonávať túto činnosť externe, treba však myslieť na to, či by bol takýto krok efektívny z pohľadu výdavkov vynaložených na outsourcing.⁶⁰

⁵⁸ *Podniková revue: vedecký časopis Podnikovohospodárskej fakulty Ekonomickej univerzity v Bratislave so sídlom v Košiciach* Košice: Podnikovohospodárska fakulta EU so sídlom v Košiciach, 2016. ISSN 1335-9746.

⁵⁹ Byrokratický index 2020. In *Iness.sk* [online]. 29. september 2020 [cit. 2023-01-29]. Dostupné z: <https://www.iness.sk/sk/byrokraticky-index-2020>

⁶⁰ *Podniková revue: vedecký časopis Podnikovohospodárskej fakulty Ekonomickej univerzity v Bratislave so sídlom v Košiciach* Košice: Podnikovohospodárska fakulta EU so sídlom v Košiciach, 2016. ISSN 1335-9746.

Graf č.1: Byrokratický index Slovenska 2020

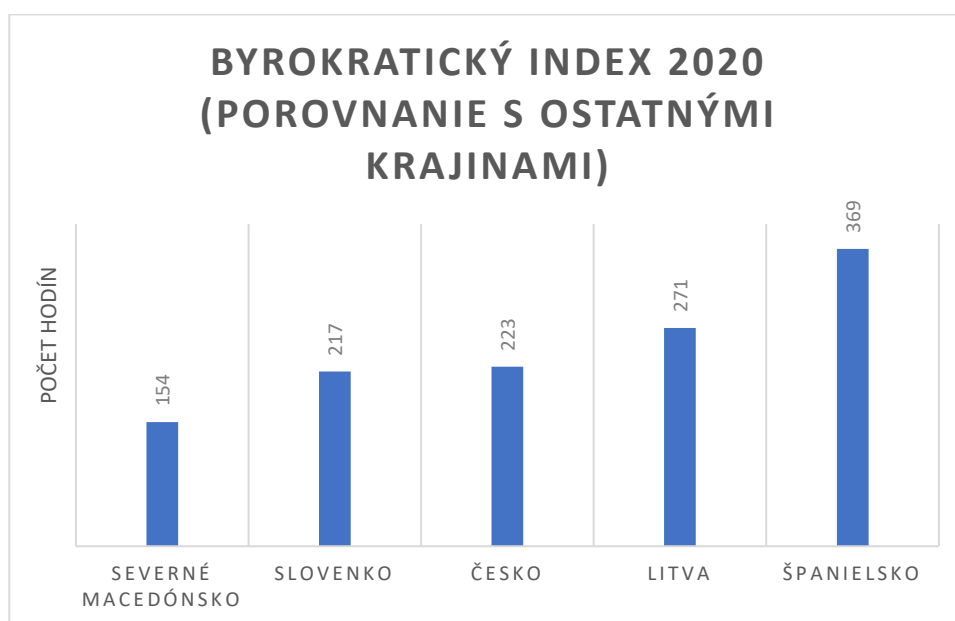

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa INESS. Byrokratický index 2020 [online]. 29. september 2020 [cit. 2023-01-29]. Dostupné z: <https://www.iness.sk/sk/byrokraticky-index-2020>

V roku 2020 sa k Byrokratickému indexu pridalo 5 partnerských krajín. Pre lepší prehľad si v grafe č. 2 porovnáme krajiny, ktoré sa taktiež pripojili k indexu, boli nimi Česká republika, Litva, Severné Macedónsko a Španielsko. Najlepšie výsledky dosiahlo Severné Macedónsko s byrokratickou záťažou 154 hodín, naopak najhoršie umiestenie získalo Španielsko s 369 hodinami, čo predstavuje až dvojnásobok oproti Severnému Macedónsku. Slovensko sa umiestnilo na druhom mieste pred Českou Republikou s 223 hodinami, na treťom mieste sa umiestnila Litva s 271 hodinami ročne. Podľa štatistiky teda vyplýva, že Slovensko na tom v porovnaní s ostatnými krajinami Európy nie je až tak zle, ako si väčšina možno myslím.⁶¹

⁶¹ Byrokratický index 2020. In *Iness.sk* [online]. 29. september 2020 [cit. 2023-01-29]. Dostupné z: <https://www.iness.sk/sk/byrokraticky-index-2020>

Graf č.2: Byrokratický index 2020 (porovnanie s ostatnými krajinami)

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa Byrokratický index 2020. In *Iness.sk* [online]. 29. september 2020 [cit. 2023-01-29]. Dostupné z: <https://www.iness.sk/sk/byrokraticky-index-2020>

3.4 Samostatne zárobkovo činné osoby na Slovensku (SZČO)

V nasledujúcej podkapitole sa budeme bližšie venovať dopadu byrokratického zaťaženia na podnikanie samostatne zárobkovo činných osôb v podmienkach podnikateľského prostredia na Slovensku. Priblížime si vývoj počtu samostatne zárobkovo činných osôb na Slovensku od roku 2010 po súčasnosť, zmeny v živnostenskom zákone, výhody a nevýhody legislatívnych zmien spolu s nápadmi na zlepšenie podnikateľských podmienok pre SZČO.

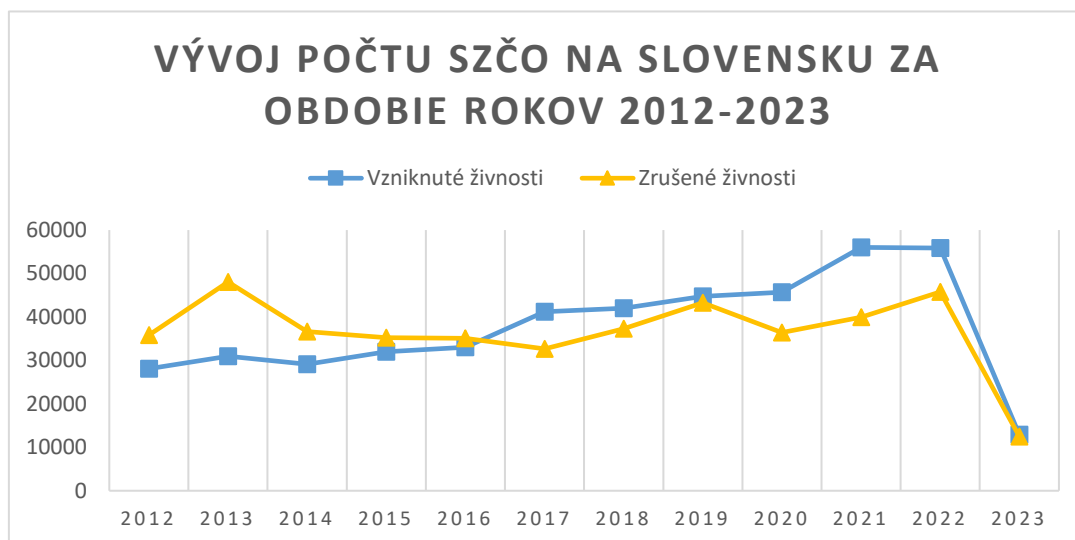
3.4.1 Vývoj počtu SZČO na Slovensku

Jedným z dôvodov negatívneho vývoja počtu SZČO v rozmedzí rokov 2010-2015 mohla byť legislatívna zmena v zmysle zavedenia zjednotenia percentuálnych sadzieb paušálnych výdavkov na úroveň 40 %. Zásadnejšia zmena prišla neskôr v roku 2013, kedy bol zavedený maximálny limit uplatnenia si paušálnych výdavkov, ktorý predstavoval sumu 5 040 eur, to sa odzrkadlilo aj na počte zrušených živností v tomto roku. Opačný efekt sa dostavil po legislatívnej zmene paušálnych výdavkov v roku 2017, z pôvodných 40% na 60%. Taktiež sa zmenila suma maximálneho limitu na uplatnenie týchto výdavkov z 5 040 eur na 20 000 eur.⁶²

⁶² SBA. *Komparácia paušálnych výdavkov SZČO v SR a ČR*. In *Monitoringmsp.sk* [online]. Bratislava, 2023. Dostupné na: <https://monitoringmsp.sk/wp-content/uploads/2023/02/Kompar%C3%A1cia-pau%C5%A1lnych-v%C3%BDdavkov-SZ%C4%8CO-v-SR-a-%C4%8CR.pdf>

Počet registrovaných živností sa v tomto roku zvýšil o 8 207 SZČO a nasledujúce roky pokračoval v rastovom trende, ako je vidieť na grafe nižšie. Paradoxne najvyšší počet registrovaných živností v počte 55 868 bol zaznamenaný v druhom roku šírenia pandémie COVID-19. Prudký pokles nastal začiatkom roka 2023 o takmer 5-násobok, čo môže byť spojené s energetickou krízou a rastúcou infláciou.⁶³

Graf č.3: Vývoj počtu SZČO na Slovensku za obdobie rokov 2012-2023

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa Štatistika vzniku a zániku firiem. In *Finstat.sk* [online]. [cit. 2023-04-03]. Dostupné z: <https://finstat.sk/online-statistiky/statistika-poctu-vzniknutych-a-zaniknutych-firiem>

3.4.2 Porovnanie byrokratického zaťaženia SZČO na Slovensku so susednými krajinami

Od 1. augusta 2021 vstúpila do účinnosti novela živnostenského zákona, ktorá prináša zmeny v oblasti počtu remeselných živností, pokút, rušenia a skracovania lehôt. Spomínaná novela mala nadobudnúť účinnosť už od 1. mája 2021, neskôr 1. júla 2021, avšak bola posunutá až na 1. august 2021, aby bola dodržaná lehota medzi platnosťou a účinnosťou a taktiež na oboznámenie sa s jej obsahom. Jednou zo zmien je zefektívnenie poskytovania údajov preukazovania skutočností orgánom verejnej moci. Poslúži na to informačný systém, z ktorého bude verejná správa čerpať informácie o fyzických a právnických osobách alebo budú zistené z ich úradnej činnosti. Cieľom je znížiť byrokratické zaťaženie a fungovanie

⁶³ Štatistika vzniku a zániku firiem. In *Finstat.sk* [online]. [cit. 2023-04-03]. Dostupné z: <https://finstat.sk/online-statistiky/statistika-poctu-vzniknutych-a-zaniknutych-firiem>

v zhode s princípom „jedenkrát a dost“. Tento princíp má práve zamedziť časovým stratám podnikateľov, ktorí museli v minulosti predkladať rovnaké dokumenty a doklady rôznym úradom a inštitúciám zvlášť.⁶⁴

Zmeny v novele zákona od 1. augusta 2021:⁶⁵

- znížená regulácia a dĺžka lehoty preukazovania odbornej spôsobilosti a praxe pre živnosti zamerané na remeselnú činnosť ,
- znížená regulácia a dĺžka lehoty preukazovania odbornej praxe pre niektoré viazané živnosti a praxe v odbore
- znížený počet remeselných živností,
- zrušenie minimálnej a maximálnej dĺžky pozastavenia živnosti,
- zrušenie povinnosti vyžiadať si vyjadrenie Slovenskej živnostenskej komory týkajúceho sa odpustenia prekážky prevádzkovania živnosti
- úpravy vzniku živnostenského oprávnenia fyzických osôb s bydliskom v štáte, ktorý nie je členským štátom EÚ, zmluvný zmluvnou stranou Dohody o Európskom hospodárskom priestore alebo zmluvným štátom Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj, ktoré nemajú udelený pobyt na území SR.

Novinkou je tiež prijatá pomoc pre živnostníkov a výskumné inštitúcie vo forme tzv. superodpočtu. Superodpočet pomáha firmám znižovať ich daňovú povinnosť tak, že si odpočítajú náklady, ktoré vynaložili na výskum a vývoj, a to do výšky 200%. Ako ďalšie formy podpory podnikateľského prostredia môžeme uviesť plošné zníženie nákladov na elektrickú energiu.⁶⁶

V roku 2021 Inštitút ekonomických a spoločenských analýz (INESS) v rámci skúmania byrokratického zaťaženia porovnával aj daňovo-odvodové zaťaženie živnostníkov na Slovensku a v okolitých krajinách. Výsledky ukázali, že zatiaľ čo slovenský živnostník s tržbami 30 000 eur ročne by zaplatil na daniach a odvodoch jednorazovo 3 843 eur, v susednej Českej republike by živnostník zaplatil 2 588 eur a v Maďarsku len 1 649 eur.⁶⁷

⁶⁴ POHORELÁ, Petra. Zmeny živnostenského zákona od 1. 8. 2021. In *Podnikajte.sk* [online]. 2021. Dostupné na: <https://www.podnikajte.sk/zivnost/zmeny-zivnostenskeho-zakona-od-1-8-2021>

⁶⁵ tamže

⁶⁶ MHSR. *Správy o stave podnikateľského prostredia v SR* [online]. Bratislava, 2021. Dostupné na: <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/25864/1>

⁶⁷ Bod zlomu pre živnostníkov. Susedia im už menia paušál, príde viac komplikácií a vyššie dane. In *Iness.sk* [online]. 2022. Dostupné na: <https://iness.sk/bod-zlomu-pre-zivnostnikov-susedia-im-uz-menia-pausal-pride-viac-komplikacii-vyssie-dane>

Veľkú rolu pritom zohráva uplatnenie paušálnych výdavkov a odvody do sociálnej a zdravotnej poisťovne, keďže práve tie sú kľúčové na optimalizáciu nákladov a konečného zisku. Paušálne výdavky predstavujú pre živnostníkov benefity aj v oblasti administratívnej náročnosti. Keďže nie je potrebné pri ich vykázaní viesť účtovníctvo, predstavujú obrovskú úsporu finančných nákladov na vedenie účtovníctva a obstarania účtovných programov, či jeho outsourcing. S týmto súvisí aj úspora času, jednoduchosť kalkulácie týchto výdavkov a fakt, že podnikateľ sa riadi iba jedným zákonom (zákonom o daní z príjmov). Taktiež živnostník nemusí predkladať výdavky na základe dokladov, okrem fakturácií, a členiť svoje výdavky na nedaňové a daňové výdavky.

Na Slovensku v roku 2023 rozlišujeme tieto typy paušálnych výdavkov:⁶⁸

- 60 % z úhrnu zdaniteľných príjmov z podnikania a z inej samostatnej zárobkovej činnosti, max. do výšky 20 000 eur
- 60 % zo zdaniteľných príjmov z použitia diela a z podania umeleckého výkonu, max. do výšky 20 000 eur

V nasledujúcich rozdeleniach si rozoberieme legislatívne delenie paušálnych výdavkov a podmienky pre ich uplatnenie v susedných štátoch Slovenska. Následne v tabuľke nižšie na základe vlastných výpočtov zistíme, kde a v akom type živností sa oplatí SZČO podnikateľ v roku 2023.

Česko

V Českej republike živnostenský zákon rozlišuje dve skupiny živností: koncesované a ohlasovacie (voľné, viazané a remeselné). Zákon toto rozdelenie upravuje podľa miery náročnosti splnenia podmienok na prevádzkovanie danej živnosti, či už získania odbornej spôsobilosti alebo nadobudnutia praxe. Živnosť sa ohlasuje na ktoromkoľvek živnostenskom úrade, formulár sa predkladá buď osobne, elektronicky, poštou alebo pomocou dátovej schránky.⁶⁹

⁶⁸ KULLOVÁ, Zuzana. V Česku chcú živnostníkom zdvihnúť paušál. Hegerova vláda si vyháňa peniaze z kasy, ľudia utečú. In *Trend.sk* [online]. 2021. Dostupné na: <https://www.trend.sk/financie/cesku-chcu-zivnostnikom-zdvihnout-pausal-polepsia-hegerova-vlada-vyhana-peniaze-kasy>

⁶⁹ SENEŠÍ, Norbert. Založenie živnosti v Česku, Poľsku, Maďarsku a v Rakúsku. In *Podnikajte.sk* [online]. 2020 Dostupné na: <https://www.podnikajte.sk/zivnost/zalozenie-zivnosti-v-cesku-polsku-madarsku-rakusku>

Paušálne výdavky pre aktuálny rok 2023 sa v Česku delia do štyroch skupín:⁷⁰

- 80 % paušál (remeselné živnosti a podnikatelia v poľnohospodárstve), max. výdavky do 1,6 milióna Kč (62 955 eur)
- 60 % paušál (voľné, viazané a koncesované živnosti), max. výdavky do 1,2 milióna Kč (47 217 eur)
- 40 % paušál (príjmy z podnikania podľa osobitných predpisov alebo z inej samostatnej zárobkovej činnosti, slobodné povolania), max. výdavky do 800-tisíc Kč (31 478 eur)
- 30 % paušál (príjmy z prenájmu neprevádzkovaného podnikateľom), max. výdavky do 600-tisíc Kč (23 608 eur)

Osoby samostatne zárobkovo činné (OSVČ) v Českej republike, ktorých ročný príjem neprevyšuje milión českých korún (39 346 eur) si môžu od januára 2021 znížiť úroveň administratívneho zaťaženia pomocou tzv. paušálnej dane. Paušálna daň predstavuje pre OSVČ úsporu na daniach a byrokratickú úľavu, zefektívňuje časové straty pri komunikovaní s úradmi a živnostníci tak vedia naraz vyriešiť daň z príjmu, zdravotné a sociálne poistenie.⁷¹ Táto forma dane existovala na Slovenku v rokoch 1999-2003, pokým ju nenahradili paušálne výdavky.⁷²

Rakúsko

Paušálne výdavky pre rok 2023 v Rakúsku:⁷³

- základný paušál na prevádzkové náklady vo výške 6 %, maximálne do sumy 13 200 eur
- 12 % tzv. Basispauschalierung, max. do sumy 26 400 eur (odborná činnosť)

Základný 6% paušál si môžu uplatniť SZČO, ktorých predmetom podnikateľskej činnosti je obchodné a technické poradenstvo, spisovateľské činnosti, prednášanie, výučba a vedecké činnosti a správa majetku alebo literárna činnosť. Taktiež je podmienkou dosiahnutie maximálne 220 000 eur čistého ročného príjmu. Podnikatelia týmito výdavkami pokrývajú popri niektorých svojich skutočných výdavkoch svoje prevádzkové položky ako

⁷⁰ KULLOVÁ, Zuzana. V Česku chcú živnostníkom zdvihnúť paušál. Hegerova vláda si vyháňa peniaze z kasy, ľudia utečú. In *Trend.sk* [online]. 2021. Dostupné na: <https://www.trend.sk/financie/cesku-chcu-zivnostnikom-zdvihnout-pausal-polepsia-hegerova-vlada-vyhana-peniaze-kasy>

⁷¹ tamže

⁷² Paušálna daň. In *Podnikam.sk* [online]. Dostupné na: <https://podnikam.sk/slovník/pausalna-dan/>

⁷³ tamže

výdavky za energie, opravy, odpisy, nájom, úroky, spotrebovaný materiál, motorové vozidlá a pod.⁷⁴

V roku 2018 bola zavedená možnosť odrátania cestovných výdavkov pre osoby, pracujúce v Rakúsku na turnus. Tieto odpočty sa dajú nakombinovať spolu s paušálnymi výdavkami pri dodržaní určitých podmienok. Z pravidla platí, že čím vyššie sú výdavky na cestovné, tým nižšie sú výdavky na poistenie, čo môže ročne predstavovať pre živnostníkov úsporu niekoľko stoviek eur.⁷⁵

3.5 Diskusia

Za základe vyššie uvedených informácií sme zistili veľké rozdiely paušálnych sadzieb medzi Slovenskom a susednými krajinami, ako aj dopad znižovania percentuálnej sadzba a maximálneho limitu výdavkov na počet SZČO v krajine. Pre lepšie priblíženie skutočných výdavkov SZČO sme v modelovom príklade vypočítali, koľko ročne približne odvedú živnostníci štátu na daniach a odvodoch na Slovensku a v susedných krajinách.

V tabuľke nižšie sme vypočítali výšky daní z príjmov a odvodov SZČO na Slovensku, v Česku a Rakúsku. Vo vzorovom príklade sme použili živnostníka s ročným príjmom 30 000 eur, ktorý nepoberá daňové úľavy na manželku alebo deti. V Česku sme porovnali všetky typy paušálov spolu s paušálnou daňou 1. pásma a v Rakúsku základné 12% paušálne výdavky. Podmienky na získanie živnosti sú v daných krajinách stále porovnateľné a SZČO predkladajú rovnaké dokumenty ako na Slovensku, takže nevznikajú výraznejšie prekážky podnikania.

⁷⁴ Die Basispauschalierung. In Who.at [online]. Dostupné na: https://www.wko.at/site/mehrsprachige_info/Z__pau__aliz_cia.html

⁷⁵ Zmena v paušálnych výdavkoch podnikateľa v Rakúsku. In *Opatrovanie-rakusko.sk* [online]. 2021. Dostupné na: <https://www.opatrovanie-rakusko.sk/opatrovanie-rakusko/0/0/2/77>

Tabuľka č.1: Porovnanie daňového zaťaženia SZČO na Slovensku, v Česku a v Rakúsku za rok 2022

	Slovensko	Česko	Česko	Česko	Česko PD	Rakúsko 12%
Ročný príjem v €	30 000	30 000	30 000	30 000	30 000	30 000
Paušálne výdavky	18 000 (60%)	18 000 (60%)	24 000 (80%)	12 000 (40%)	1. pásmo	3 600 (12%)
Odvody do SP a ZP spolu	3 205,08 ⁷⁶	3 145,12 (neodpočítava sa)	2 798,28 (neodpočítava sa)	3 972,42 (neodpočítava sa)	x	7 083,12 ⁷⁷
Čiastkový základ dane	8 794,92	12 000	6 000	18 000	x	19 316,88
NČZD	4 579,26	x	x	x	x	x
Daň	632,34 (15%)	1 800 (15%)	900 (15%)	2 700 (15%)	3 176	1 543,06 ⁷⁸
Zľava na daňovníka	x	1 321,18	1 321,18	1 321,18	x	x
Daň k úhrade	632,34	478,82	0	1 378,81	3 176	1 543,06
Daň + SP a ZP	3 837,42	3 623,94	2 798,28	5 361,23	3 176	8 626,18

Zdroj: Vlastné spracovanie

Na základe výpočtov v tabuľke č.1 môžeme skonštatovať, že najnižšia miera daňovo-odvodového zaťaženia SZČO je v Českej republike, kde živnostníci vykonávajúci remeselnú činnosť zaplatia na odvodoch a daniach o 27% menej ako živnostníci na Slovensku, tzn. daňové zaťaženie je v Česku 0 eur a SZČO vzniká povinnosť uhradiť iba sociálne a zdravotné poistenie. Ostatné živnosti využívajúce 60% paušálne výdavky taktiež zaplatia menej, ako tí na Slovensku no zároveň sa im oplatí využívať paušálnu daň. Český živnostník na paušálnej dani ušetrí najviac z pohľadu celkovej sumy na úhradu a byrokratického zaťaženia, pretože namiesto troch odvodov posiela sumu na jeden úrad, nemusí podávať daňové priznanie a ani mu nevznikajú daňové kontroly. Celkovo ušetrí v porovnaní so slovenským živnostníkom na daniach a odvodoch 17,2% plus čas strávený byrokraciou. Treba ale podotknúť, že tento spôsob výpočtu dane sa nedá neskôr zmeniť. Najväčšie daňovo-odvodové zaťaženie môžeme vidieť z porovnávaných krajín v Rakúsku, kde sa dajú uplatniť iba 12% paušálne výdavky plus niektoré skutočné výdavky, takže SZČO je stále povinná viesť si nákladovú evidenciu po dobu 7 rokov. Ďalším negatívom je progresívna daň a vysoké odvodové zaťaženie.

Výška maximálneho limitu na paušálnych výdavkov sa na Slovenku nezmenila od roku 2017. Nezohľadňovala zmeny v ekonomike zapríčinené pandémiou COVID-19 v roku 2020 a ani následný inflačný rast. Návrh zvýšenia tohto limitu v roku 2022 na sumu 25 208,90 eur schválený nebol. Východiskom návrhu boli budúce predikcie vývoja ekonomiky a inflácie Národnou bankou Slovenska na obdobie rokov 2022 až 2024.

V rámci spomínaných vybraných krajín, môžeme konštatovať, že jedným z riešení ako pomôcť malým podnikateľom na Slovenku by bolo nasledovať vzor českej legislatívy a znovu zavedenie paušálnej dane prípadne prijatie vyšších paušálnych výdavkov pre niektoré typy živností. Taktiež je možným riešením zvýšenie maximálneho limitu paušálnych výdavkov, ktorý by odrážal každoročný percentuálny nárast inflácia, čo by pokrylo vyššie náklady SZČO, v aktuálnom prepočte na sumu 29 042,80 eur pri inflácii 14,8%.

Čo sa týka celkového byrokratického zaťaženia podnikateľov, z výsledkov našej práce vyplýva, že úroveň byrokracie pre malého podnikateľa je na Slovensku v porovnaní s inými krajinami Európy stále pomerne nízka. Z výsledkov analýzy GEM a ukazovateľov TEA a EBA vyplýva, že najväčší problém vývoja malých a stredných podnikov na Slovenku je nízka stimulácia v rannom štádiu podnikania, byrokratická záťaž v komunikácii s úradmi, neprimerané množstvo zdokladovaných informácií a pod. Značný problém predstavujú časté zmeny v legislatíve. Slovensko prijalo novely zákona proti byrokracii ako princíp „jedenkrát a dost“ ako aj účinnosť legislatívnych zmien v oblasti podnikania vždy k 1. januáru nasledujúceho roka. Ako odporúčanie by sme navrhli zavedenie politík na väčšiu podporu malých a stredných, väčšiu digitalizáciu vo verejných inštitúciách a úradoch a zjednodušenie legislatívnych požiadaviek.

Záver

Základným predpokladom na spracovanie záverečnej témy bolo naštudovanie teoretických poznatkov o význame byrokracie v modernej spoločnosti, platnej legislatívy Obchodného zákonníka, živnostenského zákona a zákona proti byrokracií. Zdroje sme čerpali z knižnej literatúry, internetových zdrojov a odborných článkov, ako aj verejne dostupných databáz.

Hlavným cieľom bakalárskej práce bolo zistiť, do akej miery byrokracia skutočne zasahuje do podnikateľských činností z pohľadu času a nákladov a následne porovnať zistené údaje s vybranými štátmi a interpretovať, kde a za akých podmienok je výhodnejšie podnikat'.

V práci sme došli k záverom, že aj keď je úroveň byrokracie na Slovensku vysoká, v porovnaní s ostatnými krajinami Európy je stále pomerne nízka. Najväčšiu časť tvorí administratíva spojená s prevádzkou podniku. Formy podpory na zníženie administratívneho zaťaženia predstavujú pomoc v zjednodušení predkladania vybraných dokumentov a postupnú digitalizáciu verejných inštitúcií. Veľký problém predstavujú aj časté legislatívne zmeny. Zistili sme, že zmeny v oblasti paušálnych výdavkov a maximálneho limitu uplatnenia paušálnych výdavkov majú veľký vplyv na každoročný nárast a pokles registrovaných SZČO na Slovensku. Ako návrh podpory malých stredných podnikov odporúčame lepšie pozorovanie vývoja MSP a motiváciu v počiatočnom štádiu podnikania, ako aj zavedenie zmeny v oblasti paušálnych výdavkov a daní pre živnostenské podnikanie.

Na základe výpočtov v modelovom príklade sme dospeli k odpovedi na našu výskumnú otázku. Výpočty ukázali, že z pomedzi susedných krajín majú najlepšie podmienky pre vykonávanie remeselných a ostatných živností SZČO v Česku, naopak pri vykonávaní slobodných povolání zaplatia na daniach a odvodoch menej SZČO na Slovensku ako v Česku. Najviac zaplatia rakúski živnostníci, viac ako dvojnásobok v porovnaní so slovenskými živnostníkmi. Odporúčame preto znova zaviesť možnosť uplatnenia paušálnej dane, ktorá by zjednodušila administratívnu prácu a celkové náklady SZČO na Slovensku. Paušálne výdavky by taktiež mali odzrkadľovať skutočné zmeny v ekonomike a byť každoročne upravené o percentuálny nárast inflácie.

Zoznam použitej literatúry

1. § 2 zákona č. 455/1991 Z. z. o živnostenskom podnikaní
2. § 5 ods. 1 zákona č. 513/1991 Z. z. Obchodný zákonník
3. §46 ods. 1 a 2 zákona č. 177/2018 o niektorých opatreniach na znižovanie administratívnej záťaže využívaním informačných systémov verejnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon proti byrokrácii)
4. Beitragsrechner. In Svs.at [online]. Dostupné na: <https://www.svs.at/sva-beitrag/>
5. BENZAQUEN, Mercy. "How Food in Venezuela Went From Subsidized to Scarce". In *The New York Times* [online]. 2017, ISSN 0362-4331. Dostupné na: <https://www.nytimes.com/interactive/2017/07/16/world/americas/venezuela-shortages.html>
6. Bod zlomu pre živnostníkov. Susedia im už menia paušál, príde viac komplikácií a vyššie dane. In *Iness.sk* [online]. 2022. Dostupné na: <https://iness.sk/bod-zlomu-pre-zivnostnikov-susedia-im-uz-menia-pausal-pride-viac-komplikacii-vyssie-dane>
7. BUKOVOVÁ, Sylvia – GAJDOVÁ, Denisa – KOVALEV, Andrej. *Podnikanie v malých a stredných podnikoch: vybrané problémy*. Bratislava: EKONÓM, 2019, 252 s. ISBN 978-80-225-4610-2.
8. Byrokratický index 2020. In *Iness.sk* [online]. 29. september 2020 [cit. 2023-01-29]. Dostupné z: <https://www.iness.sk/sk/byrokraticky-index-2020>
9. Die Basispauschalierung. In *Who.at* [online]. Dostupné na: https://www.wko.at/site/mehrsprachige_info/Z__pau__aliz_cia.html
10. ĎURANA, Radovan - Martin VLACHYNSKÝ - Jakub ZEMAN. *When Bureaucrats Cut Bureaucracy (A Slovak Example)*. In *4Liberty.eu Review* [online]. Lodz: Fundacja.Industrial, 2019, (10), 26-47. ISSN 2391-7083. Dostupné na: <http://4liberty.eu/review-10-when-bureaucrats-cut-bureaucracy-a-slovak-example/>
11. Einkommensteuerrechner - Einkommensteuer in Österreich berechnen. In *Finanz.at* [online]. Dostupné na: <https://www.finanz.at/steuern/einkommensteuer/>
12. Entrepreneurial Activity. In *Nationalperformance.gov.scot*, [online], 5.4. 2023 Dostupné na: <https://nationalperformance.gov.scot/entrepreneurial-activity>
13. Established business ownership rate in Europe, by country 2021. In *Statista.com* [online], 5.8. 2022. Dostupné z: <https://www.statista.com/statistics/315553/established-business-ownership-rate-in-europe/>
14. Established business ownership rate in North America in 2022, by country In *Statista.com* [online], 23.2. 2023 Dostupné na: <https://www.statista.com/statistics/315556/established-business-ownership-rate-in-north-america/>

15. FEUER, Lewis S. - McLELLAN, David T. *Karl Marx*. In *Encyclopedia Britannica* [online]. 2023. Dostupné na: <https://www.britannica.com/biography/Karl-Marx>
16. Sozialversicherung der Selbstständigen (SVS). In *Freefinance.at* [online]. Dostupné na: <https://www.freefinance.at/versicherungen/sozialversicherung.html>
17. GELAUFF, George - LEJOUR, Arjan. *Five Lisbon highlights; the economic impact of reaching these targets*. In *Researchgate.net* [online]. Van Stolkweg, 2006, 123 s. ISBN 90-5833-248-9. Dostupné na: https://www.researchgate.net/publication/5007955_Five_Lisbon_highlights_the_economic_impact_of_reaching_these_targets
18. Global entrepreneurship monitor. In *Babsoncollege.edu* [online]. Dostupné na: <https://www.babson.edu/entrepreneurship-center/thought-leadership/global-entrepreneurship-monitor/>
19. HEGEL, George - Wilhelm Friedrich. *Základy filosofie práva*. Praha: Academia, 1992, 378 s. ISBN 802-000 296-0.
20. HOLIENKA, Marián – PILKOVÁ, Anna. Podnikateľské prostredie na Slovensku z pohľadu výsledkov GEM. In *Finančný manažér: periodikum Slovenskej asociácie finančníkov (SAF)*. Bratislava: Slovenská asociácia finančníkov, 2019, 15-23. ISSN 1335-5813.
21. CHODASOVÁ, Alena – BUJNOVÁ, Darina. *Podnikanie v malých a stredných podnikoch*. 2. vyd. Bratislava: EKONÓM, 2008, 193 s. ISBN 978-80-225-2554-1.
22. JANOVIČ, Maroš. *Definícia pojmu malý a stredný podnik* [online]. 2022, 30.6. 2022 [cit. 2023-02-20]. Dostupné z: <https://www.grantexpert.sk/definicia-pojmu-maly-a-stredny-podnik/>
23. JOHNSON, D. B. *Teória verejnej voľby - Úvod do novej politickej vedy*. Bratislava: SOFA, 1997. s. 270. ISBN 808-575-243-3
24. Kalkulačka daní a odvodů pro OSVČ 2023 – výpočet daně z příjmů za rok 2022. In *Penize.cz* [online]. Dostupné na: <https://www.penize.cz/kalkulacky/danova-kalkulacka-osvc>
25. Kalkulačka paušální daně pro rok 2023. In *Mfcr.cz* [online]. Dostupné na: <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2023/kalkulacka-pausalni-dane-pro-rok-2023-49903>
26. KLUS, Martin, et al. *Byrokracia a byrokratizácia vo verejnom sektore*. In *Politické vedy* [online]. 9.3. 2006. 75-82. Dostupné na: <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=81753>
27. KNOX, T. Malcolm. *Georg Wilhelm Friedrich Hegel*. In *Encyclopaedia Britannica* [online]. 2012. Dostupné na: <https://www.britannica.com/biography/Georg-Wilhelm-Friedrich-Hegel>

28. KULLOVÁ, Zuzana. V Česku chcú živnostníkom zdvihnúť paušál. Hegerova vláda si vyháňa peniaze z kasy, ľudia utečú. In *Trend.sk* [online]. 2021. Dostupné na: <https://www.trend.sk/financie/cesku-chcu-zivnostnikom-zdvihnute-pausal-polepsia-hegerova-vlada-vyhana-peniaze-kasy>
29. LIPTÁK, Michal. *Hegelova koncepcia byrokracie ako všeobecného stavu*. In *Filozofia* [online]. 2020, 75(6), 446-459 [cit. 2022-11-15]. ISSN 0046385X. Dostupné z: [doi:10.31577/filozofia.2020.75.6.2](https://doi.org/10.31577/filozofia.2020.75.6.2)
30. MAJDÚCHOVÁ, Helena – NEUMANNOVÁ, Anna. *Podnik a podnikanie*. 2. preprac. a dopl. vyd. Bratislava: Sprint 2, 2014, 209 s. ISBN 978-80-89710-04-1.
31. MAJDÚCHOVÁ, Helena a kol. *Podnikové hospodárstvo*. 2. aktualizované, prepracované a rozšírené vydanie. Bratislava: Wolters Kluwer, 2020, 424 s. ISBN 978-80-571-0271-7.
32. *Meritokracia* [online]. [cit. 2023-04-03]. Dostupné z: <https://sk.economy-pedia.com/11037022-meritocracy>
33. MHSR. *Správy o stave podnikateľského prostredia v SR* [online]. Bratislava, 2021. Dostupné na: <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/25864/1>
34. MONITOR, Global Entrepreneurship. 2021 In *Entrepreneurial Activity Review* [online], 2021[cit.2023-01-29].Dostupné z: <https://www.gemconsortium.org/economy-profiles/slovakia-2>
35. NEMEC, Juraj - GREGA, Matus - ORVISKA, Marta. *Over-bureaucratization in public procurement: purposes and results*. In *Public Sector Economics* [online]. 19.10. 2019, s. 2-13. Dostupné na: <http://www.pse-journal.hr/upload/files/pse/2020/2/5.pdf>
36. Novela zákona proti byrokracii. In *Zmos.sk* [online]. 27.5.2021 [cit. 2023-02-23]. Dostupné z: <https://www.zmos.sk/novela-zakona-proti-byrokracii-oznam/mid/405616/.html>
37. Paušálna daň. In *Podnikam.sk* [online]. Dostupné na: <https://podnikam.sk/slovník/pausalna-dan/>
38. PIŠKO, MICHAL. *Slovensko sa v rebríčku vnímania korupcie zlepšilo*. In *Transparency International Slovensko* [online]. 2022, 25. január 2022 [cit. 2023-01-29]. Dostupné z: <https://transparency.sk/sk/slovensko-sa-v-rebricku-vnimania-korupcie-zlepsilo/>
39. *Podniková revue: vedecký časopis Podnikovohospodárskej fakulty Ekonomickej univerzity v Bratislave so sídlom v Košiciach* Košice: Podnikovohospodárska fakulta EU so sídlom v Košiciach, 2016. ISSN 1335-9746.
40. POHORELÁ, Petra. Zmeny živnostenského zákona od 1. 8. 2021. In *Podnikajte.sk* [online]. 2021 Dostupné na: <https://www.podnikajte.sk/zivnost/zmeny-zivnostenskeho-zakona-od-1-8-2021>

41. PORTER, Michael E. *Competitive advantage of nations: creating and sustaining superior performance*. 1. rozšírené vydanie. New York: Free Press, 2011. 896 s. ISBN 978-145-165-149-2.
42. SBA. *Komparácia paušálnych výdavkov SZČO v SR a ČR*. In *Monitoringmsp.sk* [online]. Bratislava, 2023. Dostupné na: <https://monitoringmsp.sk/wp-content/uploads/2023/02/Kompar%C3%A1cia-pau%C5%A1%C3%A1lnych-v%C3%BDdavkov-SZ%C4%8CO-v-SR-a-%C4%8CR.pdf>
43. SENEŠÍ, Norbert. Založenie živnosti v Česku, Poľsku, Maďarsku a v Rakúsku. In *Podnikajte.sk* [online]. 2020. Dostupné na: <https://www.podnikajte.sk/zivnost/zalozenie-zivnosti-v-cesku-polsku-madarsku-rakusku>
44. SENEŠÍ, Norbert. *Zákon proti byrokracii: Podnikatelia nebudú štátu predkladať doklady, ktoré už má* [online]. 7.6.2021. Dostupné z: <https://www.podnikajte.sk/pripravovane-zmeny-v-legislative/zakon-proti-byrokracii>
45. SKORKOVÁ, Zuzana. *Byrokracia v organizácii – jej minulosť, súčasnosť a budúcnosť*. In *Researchgate.net* [online]. 2018. 9 s. Dostupné na: www.researchgate.net/publication/322235666_BYROKRACIA_V_ORGANIZACIJE_J_MINULOST_SUCASNOST_A_BUDUCNOST
46. ŠÍPOŠ, GABRIEL. *INDEX KORUPCIE 2020: DOZVUKY VLÁDY SMERU STIAHLI SLOVENSKO AŽ ZA GRÉCKO*. In *Transparency International Slovensko* [online]. Bratislava, 2022, 28. január 2021 [cit. 2023-01-29]. Dostupné z: <https://transparency.sk/sk/index-korupcie-2020-dozvuky-vlady-smeru-stiahli-slovensko-az-za-grecko/>
47. Štatistika vzniku a zániku firiem. In *Finstat.sk* [online]. [cit. 2023-04-03]. Dostupné z: <https://finstat.sk/online-statistiky/statistika-poctu-vzniknutych-a-zaniknutych-firiem>
48. Ústavný súd. *SPRÁVA o právnom štáte prijatá Európskou komisiou pre demokraciu prostredníctvom práva (Benátska komisia) na jej 86. plenárnom zasadnutí*. (Benátky 25. – 26. marca 2011).
49. Vývoj počtu MSP. In *Monitoringmsp.sk* [online]. 2022, 2. marec 2022 [cit. 2023-01-29]. Dostupné z: <https://monitoringmsp.sk/2022/03/02/vyvoj-poctu-msp/>
50. WORLD BANK. *Ease of doing business rank*. In *Data.worldbank.org* [online], 2019 [cit. 2023-01-29]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/IC.BUS.EASE.XQ>
51. Zmena v paušálnych výdavkoch podnikateľa v Rakúsku. In *Opatrovanie-rakusko.sk* [online]. 2021. Dostupné na: <https://www.opatrovanie-rakusko.sk/opatrovanie-rakusko/0/0/2/77>